

DETERMINATIO
FR. JOANNIS

PARISIENSIS PRÆDICATORIS,

*De modo Existendi Corpus Christi in
Sacramento Altaris, alio quam
sit ille quem tenet Ecclesia :*

Nunc primùm edita ex MS.
Codice S. Victoris Paris.

CUI PRÆFIXA EST
PRÆFATIO HISTORICA
DE DOGMATE
TRANSSUBSTANTIATIONIS.

LONDINI,

Excudebat B.G. impensis J. CAILLOÛE,
juxta Mercatorium Exoniense, vulgò *Exceter-
Exchange*, in vico nuncupato *The Strand*.

M. DC. LXXXVI.

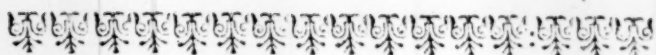

IMPRIMATUR

*Determinatio Joannis de Parisiis, de modo
Existendi Corpus Christi in Sacramento
Altaris: Una cum Præfatione.*

Hen. Maurice R. P. ac
D. Willielmo Archiepiscopo
Cant. à Sacris.

Maii. 12. 1686.

REVERENDISSIMO

PATRI, DOMINO

D. WILLELMO

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI,

TOTIUS ANGLIÆ PRIMATI.

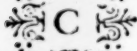
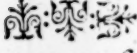
P*Lurimos fore arbitror, REVERENDISSIME PATER, qui miraturi sint, quod ad tantum Presulem tam leve munus ausus sim deferre. Ipse tuis oculis illud haud dignum censeo, ni demum aliquid ex argumenti, de quo agitur, momento ad hanc dissertationem ponderis addat. Nec tamen diu hæsi Patronum operi meo quæsiturus, num illud Tibi esset nuncupandum. Ad quem enim magis pertinent hi nostræ quietis in hoc Regno primi fructus quam ad Te, qui me in has oras Exulem actum tam excepisti humaniter, tantâque deinceps benevolentia dignatus es, ut quas passus sum ærumnarum in Te potissimum Deus mihi solatium parâsse videatur. Haud obstant quæ Te*

tanto numero circumvallant Regni & Ecclesia
negotia, quin Viros Eruditionis amantes exci-
pias benignissimè : Haud obstat dignitatis in
qua constitutus es apex, quin Humanitatem erga
viros, etiam in infimo gradu positos, profitearis
miram : ac si qui Te non ambientem ultro quæ-
sivit, Honoris penitus esses factus immemor, aut,
quod magis verum est, celsiorem quem tenes gra-
dum, non nisi ob id adeptum esse Te censeas, ut
omnes etiam minimos adjuvare queas : Adeò
feliciter in te coaluerunt res, quæ tam rarò con-
veniunt, præcipua Dignitas & summa Humanitas
ac Misericordia. Hæc ex veritatis ingenio apud
omnes proferre licet ; nec enim aliqui a me Tuis
auribus tribuere satis omnes intelligent. Habe
igitur, REVERENDISSIME PATER, quic-
quid est hujus Opellæ, quam dum tibi inscribere
ausus sum, speravi fore ut illam, tum grati
animi, tum debitæ venerationis testem, eo quo
Autorem complecti soles, favore sis excepturus.
Deus Amplitudinem tuam Regi, Regno, &
Ecclesia in multos annos seruet incolumem.
Ita voveo ex animo,

Amplitudini tuæ addictissimus Cliens
P. A. E. A. P.

PRÆFATIO HISTORICA,
DE DOGMATE
TRANSUBSTANTIATIONIS.

 UM multæ sint adversus Romanen-
 C sis Ecclesiæ fidem de Transubstan-
 L titatione in Eucharistiæ Sacramento
 legitimæ præscriptiones, quibus tam
 portentosi dogmatis novitas, ac eodem negotio
 falsitas, nullo penè negotio evincitur; Illa ta-
 men non inter postremas est computanda,
 quod scilicet antè Tridentinum Concilium
 tam abnorme Dogma, à nullo Concilio,
 quod vel in occiduis partibus, nullo reluctante,
 pro Generali habitum sit, pro dogmate fidei
 propositum fuisse comprobetur. Quis enim in
 rerum fidei usu tam parum versatus sit, qui
 non capiat illicò, rem esse supra omnem fi-
 dem, ut quod jam dogma Religionis Ponti-
 ficæ prora est & puppis, aut planè veteribus
 ignoratum sit, aut vix antè superius demùm
 sæculum, eo loco, quo jam exinde fieri so-
 lemne est, inter fidei Romanensis articulos
 fuerit aliquando collocatum? Id tamen,
 quod in hac causa capitale est, jam negare
 nemo ausit, nisi cui frons probè fuerit per-
 fricta,

fricta , aut qui tam vecors fuerit , ut quæ antè oculos omnium posita sunt , illa tantum non in meridiana luce positus , nequeat animadvertere.

Si quis rem apud se accuratè expendat , Transubstantiationem , quam post Tridentinum Concilium pro dogmate fidei Pontificii habent , nihil aliud esse comperiet quàm annihilationem substantiæ panis & vini , remanentibus panis & vini accidentibus ; cui annihilationi succedit Corporis Christi & ipsius Sanguinis Præsentia , sub accidentibus panis & vini. Jam enim nec formam panis & vini , aut illius materiam in formam aut materiam Corporis ac Sanguinis Christi transire statuunt ad unum omnes Pontificiæ Scholæ Theologi , imò nihil panis post consecrationem remanere exertè pronuntiat Bellarminus de *Euch.* l. 3. c. 18. Quid autem notius quàm tale dogma veteri Ecclesiæ fuisse incognitum , ac cum primum in lucem emerit , pro dogmate quod ad Christianam fidem pertineret , habitum non fuisse ?

Primum , ne Veterum libros excutiam , qui panis substantiam post consecrationem Mysteriorum integram permanere statuerunt benè multi , tres hic conficiant qui sint omni exceptione majores , Joannes Chrysostomus in Epistola ad Cæsarium , Theodoretus Dial. 1. & Gelasius Romanus Pontifex in libro de Duabus Naturis.

Primus Eucharistiam Dominicum Corpus appellari meruisse pronuntiat , *et si natura panis remaneat.*

remaneat. Alter ait signa mystica manere in priori sua substantia, forma & specie. Tertius denique asserit esse non desinere substantiam vel naturam panis ac vini.

Posterius quod spectat id libenter facti sunt, si qui superiori sæculo supra vulgus sapuisse ab omnibus agnoscuntur: Cur igitur, ut Hieronimi verbis utar, post tot annos nos docere nituntur quæ ante noscivimus? Cur proferunt in medium quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Usque in hunc diem Mundus Christianus fuit, & tamen dogma suum proponunt Tridentini Patres, ac si absque dogmatis illius fide salus nemini possit contingere. *Epist. 65.*

Huic quod tam stupendum est excutiendo suorum veterno operam nuper impendit vir Illustris Pontificius, è Gallia, cujus de Transubstantiatione Scriptum Gallicum, quo statuit id dogma pro articulo fidei obtrudi non posse Protestantibus, prope diem ipsius iussu in lucem sumus edituri. Illi debemus copiam *determinationis Joannis Pariensis* quam ad nos transmittere dignatus est; quæ Determinatio, cui Facultatis Parisiensis Judicium accessit (ad initium sæculi xiv. Transubstantiationem non esse dogma fidei pronunciantis, ad idem veternum excutiendum maximè conducere cum visa sit, hic omnium oculis typorum beneficio fuit exponenda.

Hunc porro libellum quem nunc edimus, ut aliquâ ratione illustremus, ne operi tot annos in forulis Bibliothecæ Sti. Victoris ad muros Lutetiæ latenti sua desit gratia; Hæc

tria paucis præstare lubet. 1º. Quidem referam quàm parùm faverint Transubstantiationis patronis quæ primæ editæ sunt Romanensium Conciliorum definitiones super Reali Præsentia; Et quas, à sancita per Nicolaum Secundum & Gregorium Septimum Præsentia Carnalis fide, formas id dogma induerit. 2º. Quid Innocentii Tertii valuerit in eo negotio auctoritas, quo loco Joannis Parisiensis & Scholæ Theologorum Parisiensium sententia expendenda veniet. 3º. Denique quid à Joannis Parisiensis tempore super eo dogmate senserint Scholæ Pontificiæ Magistri. Priora Duo Capita, quæ cursim attingit Joannes Parisiensis in sua Determinatione, paulò latius edisserere opera prætium esse arbitratus sum; quod ubi præstitero, haud ingratum fore Lectori putavi, si quæ à Joannis Parisiensis ævo super ea quæstione scripta sunt, paucis commemorem; quo demum pateat, nec Divinæ Legis auctoritate, nec Catholicæ Ecclesiæ Traditione, Romanensem Fidem in eo Articulo esse communitam.

Primum Articulum exequar paucis. Non jam moror primos novi dogmatis & novæ vocis artifices. Fuerit Paschasius Radbertus primus novæ sententiæ Author, aut quod Sir-mundo & Bellarmino magis placuit, primus Expositor accuratus. Certet Petrus Blesensis cum Stephano Eduensi de gloria novæ vocis in lucem editæ. Res non tanti est, ut illi insistere jam libeat ad alia properanti. Id nunc assero, non fuisse Transubstantiationi seu quæ

à Nicolao Secundo, feu, quæ à Gregorio VII. super eodem argumento definita sunt, ac Berengario tanquam de fide præscripta. Utramque formulam exscribere hic opus est, ut magis quæ in illarum præjudicium deinceps ad Innocentii III. tempora gesta sunt, intelligantur.

Prior formula quam Berengario præscripsit Nicolaus II. anno 1059. in Concilio Romano, dictante Humberto Sylvæ Candidæ Episcopo & Romanæ Ecclesiæ Cardinali, sic habet : *Ego Berengarius &c. Consentio autem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ sedi, & ore & corde profiteor, de Sacramentis Dominicæ mensæ eam fidem me tenere quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc Sancta Synodus auctoritate Evangelicâ & Apostolicâ tenendam tradidit, mibique firmavit; scilicet, panem & vinum, quæ in altari ponuntur post consecrationem, non solum Sacramentum, sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter, non solum Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri.*

Hanc formulam Lanfrancus refert Libro de Corp. & Sang. Quàm autem posterioris avi Scriptorum hæc Formula exercuerit ingenia, infra videbimus, rem certiùs intellectu, si præ manibus essent, quæ super eo capite *Ego Berengarius* in libro 72. quæstionum circa Sacramentum Eucharistiæ se scripsisse memorat Willelmus Wideford adversus Joannem Wiclefium.

*Fascicul.
fol. 102.
col. 2.*

B 3

Alteram

Alteram à Gregorio Septimo præscriptam Anno 1078. his conceptam verbis ibidem sic repræsentat Lanfrancus.

Ego Berengarius Corde Credo & Confiteor panem & vinum quæ ponuntur in Altari per Mysterium Sacræ Orationis & Verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram ac propriam ac vivificam Carnem & Sanguinem Jesu Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Corpus Christi, quod natum est de Virgine, & quod pro salute Mundi oblatum in Cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum Sanguinem Christi qui de latere ejus effusus est, non tantum per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate Naturæ, & veritate Substantiæ, sicut in hoc brevi continetur, & Ego legi & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc fidem ulterius docebo, sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

Hæc est secunda Formula, ad quam non jam noto quod habent plurimi, Engelbertus Trevir. Archiepiscopus & Sinodi Brixientis Episcopi apud Urspergensem ad Ann. 1080. dubitasse admodum Gregorium Septimum super eam et fide quam Berengario præscripsit. Id jam seu verum sit, seu confictum ad invidiam Gregorio Septimo creandam, non moror: Unum est tamen quod illa formula satis luculenter probat, quicquid demum adversus Berengarium sanxisset Nicolaus Secundus in suo Concilio, non omnes illicò lites super ea quæstione fuisse compositas. Possem laudare Sigebertum qui in Chronico refert

contra

contra Berengarium & pro eo multum à multis & verbis & scriptis disputatum esse. Verum haud alium jam testem laudare lubet, quam Gregorium ipsum Septimum in opere MS. super Matthæum, quod ex Reverendissimi Archiepiscopi Cantuar. Bibliotheca mihi suppeditavit Rev. Doctor. Maurice Theologus Oxoniensis. Ex eo enim loco fat manifestum est, quam bellè vel inter ipsos Transubstantiationis Assertores convenerit.

Cum autem panis & vinum, inquit, dicantur à cunctis Sanctis, & à Fidelibus creditur transire in substantiam Corporis & Sanguinis Christi, quæ sit illa conversio, an formalis an substantialis queri solet? Quod autem formalis non sit, manifestum est; quod forma panis & vini remanent. Utrum verò sit substantialis, perspicuum non est. Quidam autem dicunt hic substantiam in substantiam transire & converti, ut hæc fiat illa, nec tamen illa augeatur; nec concedunt quod hanc esse illam verè dici possit: Alii autem sic dicunt, hanc in illam transire & converti, quod sub illis accidentibus sub quibus prius erat substantia panis & vini, post consecrationem est substantia Corporis & Sanguinis, quibus tamen non efficitur; Nos autem incerta relinquentes, quod ex autoritatibus certum est profitemur, scilicet substantiam panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi converti, modum verò conversionis ignorare non erubescimus fateri.

Hildebrandi esse hoc opus, Verba, quibus illud clauditur, demonstrant; Explicit expositio Hildebrandi servi Jesu Christi super Matthæum,

per Verba & Sensum horum Expositorum, & subtilitatem glossarum venerandorum Magistrorum. Adjuro te & ut librum hunc per presens exemplar corrigas &c.

Paulò post Gregorium VII. floruit magnâ famâ eruditionis Rupertus Tuitiensis Abbas, ex cujus scriptis quæ fuerit eorum qui defenderunt Definitiones Nicolai Secundi, & Gregorii VII. perplexitas in Berengarianis confutandis haud agrè animadvertas. In omnes sese convolverunt partes, in omnia se abrupta dederunt precipites, quò Realis Præsentia fidem tuerentur, & quæ inde absurda emergebant conglomerata possent effugere. Tentavit novam viam Rupertus, aut jam ante ipsum repertæ viæ insistere agressius est. Author est enim Guitmundus, Impanationem jam ante à Berengario fuisse suis suggestam. Berengarius, inquit, *aliquos docet nihil in cibo Altaris Domini, Corporis & Sanguinis Christi nostri umbram tantum & figuram haberi, aliquibus verò tanquam subtilius quærentibus satisfaciens, ipsum ibi Corpus Christi esse respondet, sed impanatum latere.* Id per meram calumniam Berengario afflictum fuisse, vel eo colligitur, quod Algerus hanc sententiam Rupertii Hæresim novam vocitet, quæ si fuisset Berengarii inventum, minimè ivisset dissimulatum. Quicquid sit, in ea sententia fuisse Rupertum res erit extra contraversiam, si hæc ipsius loca non oscitanter legantur.

Primus Locus est Libro 2. de Divinis Officiis cap. 2. *Quoniam prope est in ore tuo & in Corde tuo verbum Dei verbum Crucis, Christus Dominus; si hujus*

jus Verbi flamen super panem & vinum effuderis, & ordine qui ab ipso statutus est veritatem hujus verbi protuleris; Statim de Sancto Altari panem ipsum, & vinum in Corpus & Sanguinem suum transferendo suscipit eadem virtute, eadem potentia vel gratia, qua nostram de Maria Virgine carnem suscipere potuit, quomodo voluit; nec duo corpora dicuntur aut sunt, hoc quod de Altari, & illud quod acceptum est de utero Virginis, quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus sursum est in carne, hic in pane. Unitas enim Verbi unitatem efficit Sacrificii; similiter enim unum Verbum & olim carnem de Maria Virgine sumsit, & nunc de Altari salutarem Hostiam accipit. Igitur unum corpus est, & quod de Maria genitum in Cruce pependit, & quod in Sancto Altari oblatum quotidie nobis ipsam immolat passionem Domini.

Secundus Locus est ejusdem libri cap. IX. Quum diceret idem magnus Pontifex panem & vinum tenens, Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus, vox erat Verbi incarnati, vox Eterni Principii, Verbum antiqui Concilii, Verbum quod humanam acceperat naturam, idem in carne manens panis & vini accipiebat substantiam. Vita media, panem cum sua carne, vinum cum suo jungebat Sanguine: Quemadmodum in Corporeis sensibus, menti & corpulento aëri media lingua intervenit, & utramque conjungens unum sermonem efficit, quo in aures dimisso, id quod audibile est citò absimitur & transit; Sensus autem sermonis, & in dicente & in eo qui audit, integrè permanet & inconsumptus: Sic Verbum Patris

Patris Carni & Sanguini quem de utero Virginis assumpserat , & pani ac vino quod de Altari assumpsit medium interveniens unum Sacrificium efficit , quod quum in ora Fidelium Sacerdos distribuit , panis & vinum assumitur & transit. Partus autem Virginis cum unito sibi Verbo Patris, & in Cælo & in hominibus integer permanet & inconsumptus : Sed in illum in quo fides non est præter visibiles species panis & vini , nihil de Sacrificio pervenit.

Omnino si quæ super sit penes legentem intelligendi facultas, fieri non potest quinprehendat, ut Ecclesia docet humanam Naturam à Verbo fuisse assumptam, absque ulla destructione aut mutatione naturæ humanæ; sic Rupertum voluisse Verbum assumpsisse panem, & id Dogma tanquam opportunum Præsentiae Realis fidei statuminandæ proposuisse, quod quàm parùm cum Transubstantiationis fide conveniat, nemo non novit. Certè qui Verba Ruperti expenderit & illorum significationem nativam, haud in alium censebit scripsisse Algerum Ruperto æqualem quàm in Rupertum, cum hæc habet, *Errantes quidam de quibusdam Sanctorum Verbis, dicunt ita personaliter in pane impanatum Christum, sicut in carne humana personaliter incarnatum Deum.* Ita quidem judicavit Thomas Waldensis, qui Valerammum Naumburgensem Episcopum libri de Officiis, qui est revera Ruperti, Authorem putans, illum pro Impanationis Patrono habet & refellere quàm potuit accerimè, Tom. II. cap. 65. in se suscepit. Ita judi-

judicârunt Cardinalis Bellarminus & Vasquez, Valerius Andreas in Bibliotheca sua Belgica ad Rupertum, Possevinus in apparatu, Theophilus Raynaudus in Syntaxi l. partis opusculorum Anselmi, & recentiores Scholæ Pontificiæ Magistri.

Reclamat quidem Dominus Gerberon, & ^{Apol. pro} malè Ruperto illud impingi, quod ad Be-^{Rup. p. 332.} rengarianos unicè fuit referendum, pugnat, & ^{seq.} hoc potissimum argumento quod in Rupertum nemo Coætaneorum invecus fuisse memoretur ob hanc tam à fide alienam Sententiam. Id autem vel eò magis urget, quòd suis invidis suisque adversariis non caruit Rupertus.

Verùm Æthiopem lavat Dominus Gerberon. Pateor haud ita solemne esse, ut qui hæresin tam crassam oriri advertunt viri Ecclesiastici, adeo patienter ferant. Verùm nec res est prorsus inaudita. Quis enim non novit Sti. Hilarii Dogma de Impatibilitate Corporis Christi non fuisse illicò confutatum? Ipsius tamen Illustriissimi Scripteris de quo Hieronymus Epist. 7 ad Lætani, *Hilarii libros in offenso decurrit pede*, hunc errorem confutavit duobus post sæculis Claudianus Mamertus lib. 2. de stat. anim. ad Sidonium Apollinarem. Nec res est in quo virorum eruditorum silentium aliquâ excusatione careat, ubi potissimum, quod de Ruperto fatemur, aliis benè multis in locis communem sententiam sequi videtur.

Haud magis validum intorquet Dominus ^{pag. 337.} Gerberon telum à silentio Joannis Parisiensis petitum.

petitum. *Huic argumento, inquit, accedat quod Joannes Parisiensis ordinis Prædicatorum in citata determinatione, eas Scriptorum Ecclesiasticorum sententias Colligens, quibus utcumque probari possit modus existendi Corpus Christi in Altaris Sacramento, per unionem Hypostaticam panis & vini cum Verbo, mediante Christi Corpore, nihil de Ruperti sententiâ, nullaque ex ipsius operibus Verba protulit, quæ sanè non siluisset, si Hypostaticam hujusmodi unionem panis cum Verbo in ipsis apertè doceri intellexisset. Meræ nugæ. Eo vixit tempore Joannes Parisiensis, quo de veterum scriptis vivebant parùm solliciti Schoiastica Theologiæ Magistri. Hinc apud illos, si quosdam antiquiores excipias, quos ex Lombardo & Gratiano laudabant, nullos ferè reperiatis, præter Damascenum & Maximum, quorum nonnulla in Latinam Linguam fuerant translata.*

Quid quod haud aliâ ratione judicari possit, si oculos conjiciamus in alia loca ejusdem authoris, quæ eandem sententiam planè exprimunt. Eorum unus habetur in Exodum libro 2º. cap. 10. ubi operatione Spiritus Sancti panem Corpus, vinum fieri Sanguinem Christi statuens, ait, Totum attribuetis operationi Spiritus Sancti, cujus effectus non est destruere vel corrumpere substantiam, quamcunque suos in usus assumit; sed substantiæ bono permanenti quod erat invisibiliter adjicere quod non erat, sicut naturam humanam non destruxit, quum illam operatione suâ ex utero virginis Deus Verbo in unitatem Personæ conjunxit; sic substantiam panis

panis & vini secundum exteriorem speciem quinque sensibus subjectam non mutat, aut destruit, quum eidem Verbo in unitatem Corporis ejusdem quod in cruce pependit, & Sanguinis ejusdem quem de latere suo fudit, ista conjungit. Item quomodo verbum à summo demissum Caro factum est, non mutatum in Carnem, sed assumendo Carnem; sic panis & vinum, utrumque ab imo sublevatum, fit Corpus Christi & Sanguis, non mutatum in Carnis saptorem, sive in Sanguinis horrorem, sed assumendo invisibiliter utriusque Divinae scilicet & Humanae quæ in Christo est immortalis substantiæ veritatem. Proinde sicut hominem qui de Virgine sumptus in Cruce pependit, recte & Catholicè Deum confitemur; sic veraciter hoc quod sumimus de sancto Altari Christum dicimus & agnum Dei prædicamus.

Hic locus Commentario non eget, adeò clarè Transubstantiationis Dogmati adversatur, Panis æquè ac Carnis Assumptionem Verbo tribuendo.

Alter locus Ruperti habetur lib. 6. in Joannem his Verbis memorabilibus.

Quod si quis, ait ille, à nobis quærat quomodo panis, qui hoc anno de Terra creatur, Corpus Christi fit quod in Cruce pependit, & vinum quod præsentibus expressum est acinis ille Sanguis ejus fit, quem de latere suo fudit? Interrogemus eum quomodò Filius Hominis, qui utique de scemina conceptus & de Terrâ natus est, de Cælo descenderit? Vel quomodò antequam in Cælum ascenderet, jam in Cælo esse potuerit, juxta veritatem ipsius dicentis, Et nemo ascendit in Cælum nisi qui descendit de Cælo, Filius Hominis qui est in Cælo?

Hoc

*Hoc profectò si quis sapit, respondere poterit quod propter unitatem Dei & Hominis Christi illud re-
ctissime dictum sit; quia videlicet unus est Chri-
stus, Filius Hominis, cum filio Dei qui de Cælo
descendit; quique cum esset in Terra, nihilomi-
nus & in Cælo & ubique erat. Quippe quem
locus nullus concludit; quia incircumscripta est
natura Divinitatis. Ergo verbis paululum de
mutatis dicam ei; Nemo te subleuat in Cælum,
nisi hic panis qui descendit de Cælo; hoc Corpus
Domini quod pendit in ligno, & hic Sanguis
ejus qui effusus est pro omni Mundo. Nempe si
priorem sententiam vidit, de ista non video quid
dubitet. Unitas enim Verbi unum efficit Corpus
Christi, ut illud quod tunc in cruce pendit, &
istud quod tunc Ecclesiæ fides ore Sacro conficit,
unum Corpus sit, una inquam Caro, & unus
Sanguis sit.*

*Tertius Locus habetur eodem libro 6. in
Joannem cap. 6. Sicut Verbum Caro factum est
non mutatum in Carnem, sed assumendo, & in
unitatem Personæ suæ transferendo panem, proin-
de sicut de Carne nostra, ejusdem videlicet speciei
cum nostra quam Virgo Maria peperit verè fate-
mur propter unitatem personæ, quia Deus est; sic
nihilominus de pane isto visibili, quem ejusdem
Verbi invisibilis Divinitas assumens, in Carnem
suam transfert, verè & Catholicè confitemur, quia
Corpus Christi est.*

*Quartus denique Locus habetur lib. 7. in
Joann. his Verbis. Non ita consenuit fides no-
stra, ait Rupertus, ut non videat se frangere
panem Dei & integrum servare Filium Dei;
Quo-*

Quomodo Senex Abraham videre potuit, ut & arietem percuteret & filium aræ suppositum non læderet. Licet panis iste visibilis cum invisibili Filio Dei unum factus sit, aries autem ille cum Isaac pro quo eidem aræ impositus est, unum esse vel fieri non potuerit; nam Dei Filius, id est Deus & Homo, habet in se virtutem effectivam, quâ sibi uniat panem istum visibilem, Isaac autem illum sibi incorporare salvâ utraq; substantiâ non poterat arietem. Quia revera sicut Deus & Homo unus est Christus; sic & ipse panis visibilis consecratus, cum illa carne quæ pependit in cruce, una Caro est, unum est Christi Corpus. Et quia in vera Carnis morte Divinitas nihil passa est; sic ubi in Altari verum Christi Corpus immolatur, frangitur & manducatur, eadem Christi Humanitas, quæ semel passa est & resurrexit, nihil patitur, nec enim jam moritur.

Cornicum igitur oculos confixit Gabriel Gerberon Benedictinus, cum Ruperto aliam ex aliis ipsius operum locis mentem affingere laboravit. Atque hæc paucis de Ruperto dicenda habui, quæ sat demonstrant quàm parum ille pro Dogmate fidei habuerit eam de Transubstantiatione Sententiam, qualis jam à Scholasticis Theologis dedolata nobis ut fidei Dogma solet obtrudi.

Nec modo Rupertus aliam inivit viam, ut Præsentia Realis defenderet Dogma, hoc ipso ævo post ipsum non multis annis sat impetita est à variis Nicolai II. definitio. Id ex Abbaudo Abbate sat patet, qui in libello de Fractione

L. 3. Anat.
Mabill.

Corporis

Corporis Christi hæc habet ; *Urgendus est igitur qui negat Corpus Christi frangi , utrum illud quod in Altari sacramus & frangimus credat esse Corpus Christi. Si concesserit , fractioni Corporis Christi non contradicit ; si negaverit , judicet quisque fidelis , si ille fidelis judicandus sit ; videat ipse cui credere velit , qui nec auctoritati Evangelicæ nec propriis oculis credit. Nos verò cum discipulis cognoscamus Dominum in fractione panis. Cogitavimus & illis aliqua respondere qui dicunt ipsum Corpus non frangi , sed in albedine ejus & rotunditate aliquid factitari , sed recogitans ineptum esse in Evangelio Christi de albedine & rotunditate disputare , amatoris talia auribus dimovens , dialecticis aut certe pueris talia permisi ; præsertim cum quisvis facile videat albedinem seu rotunditatem ab ipso Corpore quod vel album vel rotundum est seperari non posse , ita ut ab ipso non fracto hæc per se singulariter non frangantur.*

Videmus non posse acrius arietari definitionem Nicolai II. quam factum est illis quos Abbaudus tum floruisse notat , & quos nonnisi per transfennam impugnat. Verum vel ipse Abbaudus eam viam in illis confutandis sequitur , quæ nurperis adversatur plurimum , ut infra patebit. Unum est quod iste profert quod maximâ consideratione dignum , scil. haud ille aliter pronuntiat , ac si quæcunque de accidentibus sine subjecto feruntur , aut nondum fuissent inventa aut pro puerilibus ludis à Viris gravibus essent habenda.

Hoc ipsum abundè colligas ex iis quæ adversus

versus Abaillardum disputat Gualterus Prior
 Sti. Victoris ad muros Parisienses à Mabillonio
 editus in Notis ad Abbaudum Analect.
 T. 3. p. 450. *Demum venit ad Berengarium; hic
 enim hæreticus asseribat in figura & in Sacramen-
 to totum fieri, nihil in veritate. Postea verò convictus
 coram Nicolao Papa & pluribus Episcopis confessus
 est, etiam & juravit panem scilicet & vinum post
 consecrationem non solum Sacramentum sed etiam
 verum Corpus & Sanguinem esse, & sensualiter non
 solum Sacramento, sed etiam veritate, manibus
 Sacerdotum tractari & frangi, & Fidelium den-
 tibus atteri. Ecce Catholica fides. Iste autem
 Scholasticus (Abaillardus) sic exponit: Verè qui-
 dem, ait, est; sed in Sacramento tantum. Item
 ait: Sanè dici potest fractio illa & partitio, non in
 Substantia Corporis, sed in ipsa forma panis Sa-
 cramentali fidei; ut vera fractio & partitio sit
 ibi, quæ sit non in Substantia, sed in Sacra-
 mento, id est, in specie. Item, Est ibi vera fra-
 ctio & partitio quæ sit in pane, id est, in forma
 panis. Item, fractio, & partes illæ, quæ ibi
 videntur fieri, in Sacramento fiunt, id est, in
 specie visibili. Idèoque illa Berengarii Verba ita
 distinguenda sunt, ut sensualiter, non modo Sacra-
 mento, sed in veritate dicatur Corpus Christi
 tractari manibus Sacerdotum, frangi quoque, &
 atteri dentibus; Verè quidem, sed in Sacramento
 tantum. Vera est igitur ibi attritio, & partitio.
 Ecce dum Catholicam fidem, nullà prorsus distin-
 ctione indigentem, solitis sibi argumentationibus
 distinguit, alterum se probat Berengarium. Per-
 spicit vel me non monente Lector, in quos
 C scopulos*

scopulos impulerit suos Sectatores definitio Nicolai II. adeo ut ne quidem nuperis satisfactura sint, quæ ab antiquioribus super ea quæstione prolata sunt Magistris, illa etiam aut saltem nonnulla quæ ab antiquioribus improbata sunt, jam fere communi consensu recipiantur. Ita id Sententiis evenit Scholasticorum, quod Horatius de Vocabulis pronuntiavit,

*Multa renascentur quæ nunc cecidere, cadentq;
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus.*

Sed jam ad Magistrum Sententiarum venio, ut ex illius scriptis, quàm anxii, quàmque varii in isto de Præsentia Reali articulo fuerint ipsius Defensores, patefaciam.

Certè cùm Nicolaus jussisset Berengarium professionem in hæc Verba edere, *Panem & vinum quæ in Altari ponuntur post consecrationem, non solum Sacramentum, sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter, non solum Sacramento sed in veritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi & Fidelium dentibus atteri*; hinc quidem Petrus quærens, in quo subjecto fundentur quæ remanent accidentia, responsione hæc tantum utitur: *Potius mihi videtur fatendum existere sine subjecto quàm esse in subjecto, quia ibi non est substantia, nisi Corporis & Sanguinis Dominici, quæ non afficitur illis accidentibus.* Sic ille modestè, nam noverat alios Magistros aliter sensisse, imprimis Abælardum, qui voluit

luit accidentia in aëre fundari, ut Bernardus habet Epistolâ 290. Vides existentiam accidentium absque subiecto, sine qua Transubstantiationis totum quantum est corrui Dogma, illi proponi ut privatam sententiam, potius, inquit ille, *mibi videtur dicendum.*

Illinc verò num Corpus Christi frangatur quærens, num verò nihil ibi frangatur, sat clarè formulam Nicolai Secundi valere jubet, his verbis: *Fractio & partes quæ ibi videntur fieri, in Sacramento fiunt, id est, specie visibili, idedque illa Berengarii verba ita distinguenda sunt, ut sensualiter non modò in Sacramento sed in veritate dicatur Corpus Christi tractari manibus Sacerdotum, frangi verò & atteri dentibus, verè quidem, sed in Sacramento tantum. Vera ergo est ibi attritio & partitio, sed in singulis partibus totus est Christus. Unde Hieronymus, singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet singulis.*

Negari porrò nequit, quin existimaverit substantiam panis in Corpus, vinique substantiam in Sanguinem converti; verum de modo hujus Conversionis quid demùm statuatur audiamus illum. *Si autem quaritur qualis sit illa conversio, an formalis, an substantialis, vel alterius generis, definire non sufficio.* Vides quàm aqua hæreat Magistro dicenti: sed pergat; *Formalem tamen, inquit, non esse cognosco, quia species rerum quæ ante fuerant remanent & sapor & pondus.* Jam audi quot super eo Dogmate in partes itum sit. *Quibusdam, inquit,*

esse videtur substantialis dicentibus, sic substantiam converti in substantiam, ut hæc essentialiter fiat illa. Cui sensui præmissæ autoritates consentire videntur. Sed huic sententiæ sic opponitur ab aliis. Si substantia panis, inquit, vel vini convertitur substantialiter in Corpus vel Sanguinem Christi, quotidie fit aliqua substantia Corpus vel Sanguis Christi quæ antè non erat, & hodie est aliquid Corpus Christi quod heri non erat, & quotidie augetur Corpus Christi, atque formatur de materia de qua in conceptione non fuit factum. Gravissima difficultas, sed quæ viros ingenio pollentes non fislit. Quidam verò sic dicunt conversionem illam esse intelligendam, ut sub illis accidentibus, sub quibus erat prius substantia panis & vini, post consecrationem fit substantia Corporis & Sanguinis, sic tamen ut ex eis non efficiatur, & sic asserunt dictum panem transire in Corpus Christi, quia ubi erat panis, nunc est Corpus Christi; quod si est, quid ergo fit de substantia panis & vini? Illi dicunt vel in præjacentem materiam resolvi vel in nihilum redigi: Alii verò putaverunt ibi substantiam panis & vini remanere, & ibidem Corpus Christi esse & Sanguinem, & hanc ratione dici illam substantiam fieri istam, quia ubi est hæc, est & illa.

Vides, erudite Lector, in his variis Sententiis quàm parùm concordēs fuerint Præsentia Realis Patroni, quàmque vias repugnantes invicem tentarint; singuli tamen se intra opinionum cancellos suarum continentes. Eandem sententiarum varietatem quam antea notaverat Hildebrandus, notavit in alio opère scilicet

scilicet in Epistolas Pauli, Lombardus, sic enim ille. *Cum autem panis & vinum à Sanctis dicatur & à cunctis Fidelibus credatur transire in substantiam Corporis & Sanguinis, quæ sit illa conversio, an formalis, an substantialis queri solet. Quod autem formalis non sit manifestum est, quia forma panis & vini remanet. Utrum verò sit substantialis non perspicuum est. Quidam enim dicunt sic substantiam in substantiam transire vel converti, ut hæc fiat illa, nec illa augeatur, nec concedunt quòd hæc esse illa verè dici possit. Alii autem sic dicunt, hanc in illam transire vel converti, quia sub illis accidentibus sub quibus prius erat substantia panis & vini, post consecrationem est substantia Corporis & Sanguinis, quibus tamen ipsum Corpus non afficitur. Nos autem incerta relinquentes, quod ex auctoritatibus certum est prostemur, scilicet, substantiam panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Dominici converti, modum verò Conversionis ignorare non erubescimus fateri. Quòd hic fere Hildebrandum exscripserit verbatim Petrus Lombardus nemo est qui non videat, nec majorem illi affuisse licentiam fat ex relatis manifestum est.*

Haud alio res stetit loco post Magistri mortem, nec lites illæ aut opinionum varietates fuerunt compositæ. Testis est qui Petro Lombardo parè fuit æqualis Petrus Pictaviensis, Parisiensis Universitatis Cancellarius in Sententiarum opere, parte 5. cap. 12. his verbis. *Ideo dicunt quidam, hæc ratione panem converti in Corpus, quia ubi est panis ibi incipit esse Corpus, ut simul sit hoc cum illo,*

Et in pane illo sint accidentia illa. Alii dicunt ideo panem verti in Corpus, quia ubi prius erat panis, modò est Corpus, Et desinit ibi esse panis quòd redigitur in primordiale materiam vel in se consumitur. Alii verius dicunt, quòd panis essentialiter ex vi verborum fit Corpus Christi, nunquam tamen panis ille erit Corpus Christi, Et sunt illa accidentia sine subiecto. Quomodo fit, penes illum est qui hoc potest, non enim sunt in Corpore Christi quòd non habet talem formam imò potius humanam quæ non videtur ibi, licet in ea forma sit ibi.

Pullus Cardinalis qui obiit anno 1143. eam rationem consecutus est de Fractione disse-
rendi, quæ quàm parùm tum placeret Nicolai II. formula apertè docet. Hæc habet ille sententiarum suarum parte 8. cap 5. Corpus ergò Christi videtur frangi Et non frangitur, videtur centeri dentibus Et non coneritur, nimirum contritio Et fractura speciem comitantur, non etiam rem. An potuit clarius in os Nicolai II. definitioni in Synodo Romana contradici, quam factum est à Magistro Sententiarum & à Petro Pictaviensi?

Ipsè Innocentius III. l. 4. de Mysteriis Missæ cap. 10. ad maiorem expressionem hæc Nicolai Secundi Verba referre conatus est.

Illorum tamen ut patet vestigia secutus est Joannes Semeca, vir inferioris ævi, qui glossas scripsit in Jus Canonicum, quippe ad Canon. Ego Berengarius, hæc habet, nisi sanè intelligas verba Berengarii, in Majorem incidēs Hæresim quam ipse habuit, Et ideo omnia referas ad species ipsas; nam de Christi Corpore partes

partes non facimus. Sic & in cap. utrum sub figura 72. Berengarius ibi Hyperbolicè locutus est & veritatem excessit ; quibus paria habet Herueus in 4. dist. quæst. 1. articul. 1. ad illud Berengarii facile respondet, quia quando Sancti loquuntur contra Hæreticos ad maiorem expressionem veritatis declinant plus ad oppositam partem illius Hæresis : & tales locutiones non sunt extendendæ, sed potius restringendæ. Et quia Berengarius erat reprehensus, quod dixerat Corpus Christi non esse realiter in Sacramento, sed tantum in Signo ; ideo ut expressius confiteretur oppositum dicit, quod non solum est Realiter in Sacramento, sed etiam quod dentibus teritur, quod quidem vocabulum, ut scilicet à dentibus teratur, non est extendendum, sed exponendum & restringendum, ut sit sensus, non, quod Corpus verum Christi teratur dentibus, sed quod illæ species, sub quibus realiter est, terantur dentibus. Sic & Richardus de Media Villa in 4. dist. princip. 1. q. 1. Berengarius fuerat infamatus quod non credebatur Corpus Christi Realiter contineri sub pane, ideo ad sui purificationem per Verba excessiva contrarium asseruit. Sic loquuntur illi haud advertentes formulam fuisse à Nicolao Secundo Berengario præscriptam, & ab Humberto Sylvæ Candidæ Episcopo dictatam, quod etiam à Joanne Parisiensi scitè fuit annotatum, atque adeò non Berengarium, sed Concilium Romanum condemnare se, cum hanc formulam exhibilant.

Mitto hinc quæ habent Petrus de Palude & Joannes Capreolus p. 4. dist. 11. q. 3. super ea questione ad quam hæsitant, ut bo-

bonum sensum ex hac Berengarii confessione eliciant. Quæ enim hactenus à me relata sunt sat demonstrant, quantas in angustias sese conjecerint Berengarii hostes, quàmque varias formas induerit Realis Præsentia Dogma à duobus Pontificibus Nicolao II. & Gregorio VII. sancitum.

Hic tamen antequam de Innocentii Tertii super eo articulo definitione dicam, adjicere lubet quàm exhorruerint definitionum supra relatarum defensores consequentiam ineluctabilem, quæ ex illa sponte oriebatur. Non hic jam exagito, quàm sententiam Rabani exorsam habuerint, qui docuit partem quidem Sacramenti nutrire Communicantes, aliam verò, ciborum instar cæterorum, abire in secessum, quanquam id disertè pronuntiasset Origenes. Willelmi Malmesburiensis super ea ad hujus præfationis finem edam integram Epistolam, mecum à Reverendo Viro D. Batley communicatam, quâ id fiet manifestum. Hæc enim ibi habet; *Interea te admonitum volo, ut unum ex his qui de talibus disputaverunt fugiendum scias, Rabanum nomino, qui in libris de Officiis Ecclesiasticis dicit Sacramenta Altaris proficere ad saginam Corporis, ac per hoc corruptioni vel morbo vel ætate vel secessu vel postremo morte obnoxia quæ de Domini Corpore dicere, credere, scribere, quanti sit periculi vides. Videri possunt super ea quæstione Innocentius V. in 4. dist. 9. art. 1. & Author Fortalitii Fidei l. 3. consider. 6. Impossib. 23. ne jam cæteros memorem.*

Non itidem refero in quam absurdam senten-

sententiam lapsi sint qui negarunt species ire in secessum. Certè Guillelmus Goris docet illas per sudores emitti, quomodo ipsius refert sententiam Joannes Picardus in Thesauro Theologorum Scholasticorum; & hanc sententiam pro probabili habet Glossa ad Cap. tribus gradibus de Consecr. Vides qui jam subdubitationes Amalario memoratæ, posteriori ævo quæstionibus stupendis ansam dederint. Dixerat ille ad Guntardum scribens Epist. 6. T. 7. spicit p. 172. *Ita verò sump- tum Corpus Domini bonâ intentione, non est mihi disputandum utrum invisibiliter assumatur in Cælum, an reservetur in corpore nostro usque in diem sepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de Corpore cum Sanguine, aut per poros emittatur, dicente Domino, Omne quod intrat in os in ventrem vadit & in secessum emittitur. (Matth. 15. 17.) Hoc solum cavendum est, ne Judæ corde sumam illud, & ne contemptui habeatur, sed discernatur saluberrimè à communibus cibis.* Ex his speculationibus, quas tamen Amalarius semoveret, quid ortum fuerit vides. Verùm his missis aliud nunc urgere lubet.

Omnino sequebatur ex Dogmate de Reali Præsentia bruta animalia quæ in Hostiam consecratam incidissent, & illam deglutissent, ipsummet Christi Corpus deglutire, & illo non minùs quàm quemlibet ex Communicantibus vesci. Hanc consequentiam non multùm incommodasse eis, qui Permanentiam panis in Sacramento tuebantur, docet Innocentius Tertius de Mysteriis Missæ lib. 4. cap. 9.

Hi

Hi facile, inquit, solvunt quæstionem quâ quæritur quid à mure comeditur, cum Sacramentum comeditur. At id horruerunt monstri quicunque ante Innocentium Tertium scripserunt.

Guitmundus initio lib. 2. hæc habet: *Mihi equidem Sacramenta hæc nequaquam à muribus vel aliquibus Brutis animalibus videntur posse comedi. Quòd si aliquando velut corrosa videantur, quod de Hortulano, de Peregrino, vel Leproso diximus, responderi posset, id est, non esse corrosa, sed vel ad puniendam seu corrigendam Ministrorum negligentiam, vel ad probandam eorum, qui hoc viderint, fidem, in tali specie posse videri. Ad hoc verò quod à brutis animalibus consumi posse dicuntur respondere possumus, ob prædictas causas, id est, probandæ fidei, aut dammandæ, seu corrigendæ custodum negligentiae, bruta animalia eatenus posse accedere quo usque potest humanus visus aspicere, deinde aut mox invisibiliter Angelorum ibi semper adstantium ministerio, vel suapte virtute raptum iri, in cælisque constitui.*

Algerus in eadem prorsus fuit sententia, ut videas libro 2. de Corpore & Sanguine Christi. Guitmundum & Algerum secuti sunt Hugo Victorinus, lib. 1. de Sacram. part. 1. c. 13. Et Sententiarum Magister lib. 4. distinct. 13.

Nec abiit à Magistro Petrus Pictaviensis Sententiarum parte 5. cap. 12.

Quid quod Innocentius Tertius in libro quarto de Mysteriis Missæ eandem sententiam habet cap. 11. *Si quæritur quid à mure comeditur quum Sacramentum corroditur, vel*
quid

quid incineratur cum Sacramentum crematur, respondetur, quòd sicut miraculosè substantià panis convertitur, quum Corpus Dominicum incipit esse sub Sacramento, sic quodam modo miraculosè re-vertitur, cum ipsum ibi desinit esse: non quòd illa panis substantia revertatur quæ transiit in carnem, sed quòd ejus loco aliquid miraculosè creatur, quamvis hujus accidentia sine subiecto possunt sic corrodi sicut edi. Quàm parùm hæc posterioribus seculis Innocentii sententia arriserit, & quomodo ut Hæresis damnata sit à Gregorio Papa XI. & à Clemente VI. videbimus infra. Id saltem animadvertet Lector. 1º. Quidem si pro Hæreticis habiti sunt qui panem pro solo Corporis Christi signo habuerunt, ut ait Innocentius Tertius de Mysteriis Missæ l. 4. c. 7. nihil circa modum Præsentiae Carnalis fuisse tum positum tanquam de fide. 2º. Variè æstuas-
 se Doctores, dum hanc aut illam consequuntur viam defendendi Gregorii VII. & Nicolai II. definitiones contra Berengarium. Id docet sententia Ruperti Tuitiensis Abbatis. 3º. Omnibus fere displicuisse formulam à Nicolao Secundo præscriptam Berengario, adeò ut ad *σῶρον φάρμακον* confugere necessè habuerint, referendo ad species Sacramenti, quod de Corpore Christi pronunciaverat Nicolaus. *Σῶρον φάρμακον* voco, quippe tam benè id staret absente Christi Corpore quàm præsen-
 te sub speciebus; cum haud magis præsens fran-
 gatur, quàm si foret absens. Qui de re tota accu-
 ratè censere volet lustret Abbaudi Abbatis, qui Gregorio VII. fuisse penè suppar viderur, Tra-
 ctatum

etatum de *Fractione Corporis Christi*, cujus scopus est, ut tueatur veraciter Corpus Christi manibus frangi Sacerdotis, & illum conferre dignetur cum iis quæ ad formulam à Nicolao II. Berengario præscriptam retulimus. 4°. De- mum Dogma de Permanentia panis haud mi- nùs suos defensores habuisse, quàm Dogma de illius Annihilatione, aut Dogma de conversio- ne substantiæ panis in Corpus & vini in San- guinem suos habuit Astipulatores inter Scholæ Magistros. Videtur quidem Innocentius Ter- tius de Mysteriis Missæ lib. 4. cap. 9. referens, fuisse olim qui statuisent panis substantiam cum Corpore Christi permanere, ita loqui ac si supponeret suo ævo amplius non fuisse qui ita sentirent; sed alius est longè hujus loci sensus, ut ex iis quæ postea dicenda sunt cui- vis intelligenti patebit.

Ad Innocentium Tertium venio qui ann. 1215. earum viarum quas hæctenus indis- criminatim secuti erant superioris ævi scripto- res, unam viam cæteris prætulit, Transubstan- tiationis Verbo, quod XII. seculo ortum habuit, etiam adoptato. Canon sic se habet; *Verum Christi Corpus & Sanguis in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, Transubstantiatis pane in Corpus, & vino in Sanguinem potestate Divinâ, &c.* Non me- morabo hic quis vir fuerit Innocentius ille. De illo hæc paucis habet Matthæus Paris Anglus; *Super omnes mortales ambitiosus & su- perbus pecuniæque sititor insatiabilis, & ad omnia scelera pro præmiis datis vel promissis cereus & pro- clivis.* Haud

Haud item referam quî Imperatorem Otho-
nem imperio dejecerit , quâ ratione Angliæ
Regem Joannem eò tandem impulerit , ut servan-
di sui regni causâ , quo ipsum dejecerat Inno-
centius , illi vectigal annuum soluturum se spondere
fuerit coactus. Haud denique commemorabo quâ
ratione in hoc ipso Lateranensi Concilio sibi ar-
rogaverit Jus regnorum & principatuum legiti-
mis Dominis sub Hærescos prætextu auferendo-
rum , & in alios conferendorum , ut illi fuisset vi-
sum. Talem virum , si non fuit veritatis amans &
studiosus , mirabitur quicumque illum tam æqui
amantem esse pro comperto habet , ex iis quæ
coram orbe universo ab eo attentata sunt.

Quicquid sit , primus ille & sôlus in Latera-
nensi Concilio Transubstantiationem sub ana-
thematis pœna in Dissidentes definire molitus
est : Quippe contra morem in Conciliis ab
omni ævo receptum , nil deliberationi Patrum
aut illorum Judicio permissum est : Omnia ille
pro imperio , digesta in Canones , ad Concilii
Patres haud expendenda detulit ; ac ne sua
molimina carerent sperato successu , Domini-
cum , Ordinis , qui ab illius nomine Dominicani
dicuntur , Monachorum Institutorem sub tu-
telam suam suscepit. Quantam porrò ille stra-
gem ediderit reluctantium ipsius placitis ,
quantam in adversarios carnificinam exercue-
rit eorum Dominicanorum operâ referre ne-
mo potest , nisi qui bella quæ in Waldenses
commovit , & Inquisitionis immanem quâ pa-
ruit Occidens in omne genus ac sexum homi-
num rabiem possit ex Historiis illius ac sequen-
tis ævi commemorare.

Verùm

Verùm quidcumque super *ea* negotio definit Innocentius, id longè infra auctoritatem definitionis à Concilio factæ substitit. Qui fuerit definiendi modus ita refert Matthæus Paris in Historia. *His omnibus congregatis in suo loco præfato, & juxta morem Conciliorum generalium in suis ordinibus singulis collocatis, factò prius ab ipso Papa exhortationis sermone, recitata sunt in pleno Concilio Capitula LXX. quæ aliis placabilia, aliis videbantur onerosa.*

Tam parùm servato modo in Conciliis servando, haud mirum est si Transubstantiationem, instar abortivi Fetus, Innocentius ediderit in Lucem, non nisi lapsu temporis inter fidei Romanæ articulos computandam. Id quidem haud alio fuisse loco varia probant momenta, quæ paucis hîc referre lubet.

Ac primò quidem cum tam evidenti, ut quæ maximè, consequentia colligatur ex fide Transubstantiationis Corpus Christi à Brutis comedi cùm Hostiam consecratam comedunt, adeò ut Gregorius XI. & Clemens VI. contrariam damnaverint Bullis super eo editis; cum etiam magno consensu, tum ante Gregorium XI. tum post illius tempora à plerisque Scholæ Theologis propugnata sit ut consequentia, quam si quis negaverit eo impugnet Transubstantiationis fidem; tamen nec ante Gregorium XI. nec post illum unquam defuerunt, qui aliter longè de ea Quæstione statuerent.

Ac Bonaventura quidem, cujus Exequias celebravit Concilium Lugdunense, an. 1274. insitit vestigiis Innocentii. III. in ea quæstione

ne ; En quæ habet in 4. dist. 13. art. 2. q. 1. *Quantumcumque hæc opinio muniatur , nunquam tamen aded munitur, quin aures piæ hoc abhorreant, quòd in ventre muris vel cloaca sit Corpus Christi, quamdiu species ibi subsistunt , &c. Et quæst. 2. Videtur opinio , quæ dicit quod deferretur Corpus quousque species deferuntur, nimis ampla ; quia tunc & in ventrem trajiceret & in cloacam descenderet , quod aures piæ , & si diceremus , Hæretici & Infideles deriderent nos & irriderent. Hæc omnia autoritate Hugonis Victorini , supra à nobis laudatâ confirmat.*

Petrus de Tarentasia, qui postea Innocentius Papa Quintus dictus est, memorat in 4. dist. 13. art. 6. duas sententias quarum prior negabat brutum sumere Corpus Christi , licèt sumeret speciem Sacramenti.

Alanus Magnus qui anno 1294. obiit , hæc habet ut Waldensium solvat objectionem cap. 58. de Mure accedente ad Pixidem , *Dicimus quòd non comedit Corpus Christi, sed formam illam panis quæ miraculosè cedit in ejus nutrimentum , ac si esset panis substantia. Nec mirum cùm in naturalibus contingat quòd aliquis inebriatur solo odore vini. Legimus quòd quidam populi pascuntur solo odore pomorum, sunt tamen qui dicunt quòd nihil comedit , sed videtur quòd comedat , & sic miraculosè saturatur ac si ederet.*

Memorat Eymericus in Directorio p. 1. n. 15. & p. 2. q. 10. in Tarraconensi & Cæsar-Augustana Diocesibus à Religiosis (Bonaventuræ ut patet sequacibus) hos tres articulos fuisse prædicatos. 10. Quòd si Hostia consecrata

secrata cadat, seu projiciatur in Cloacam, Lutum, seu aliquem turpem locum, quòd speciebus remanentibus sub eis esse definit Corpus Christi; & redit substantia panis. 2°. Quòd si Hostia consecrata à mure corrodatur, seu à bruto sumitur, quòd remanentibus dictis speciebus, sub eis definit esse Corpus Christi, & redit substantia panis. 3°. Quòd si Hostia consecrata à Justo vel à Peccatore sumatur, quòd dum species dentibus teritur, Christus ad coelum rapitur, & in ventrem hominis non trajicitur.

Tum refert qui hos articulos Gregorius Undecimus sub excommunicationis pena inhibuerit prædicari. Litteræ scriptæ sunt anno 1371. datæ jussu Pontificis. Eadem postea condemnatio à Clemente Sexto repetita est, ut habet Eymericus. Verùm non tantam habuerunt authoritatem hæc judicia, ut aliter sentientes illis acquiescerent, tantum horrorem qui ex ea Doctrina sequebatur sustinere non valentes. Patet id ex Thoma Waldensi Tom. 2. cap. 60. qui hæc habet. *Ecclesia Christi docet, quòd bestiae brutæ nec spiritaliter nec corporaliter comedunt Sacramentum illud solemne sacræ Eucharistiæ, quod solum pro suo Sacramento Fideles adorant.* Jam autem notare operæ præmium est opus Waldensis à Martino V. Romano Pontifice post diuturnum examen probatum, ut ex præfixa illius operibus Epistola Pontificis patet.

Id ipsum videre est Bonaventuræ Dogma apud authorem *Fortalitii fidei* qui scribebat in Hispania

Hispania circa annum 1450. lib. 3. conf. 6. Imposs. 23. Cum enim hanc objectionem Judæorum retulisset ; *Vos Christiani sumitis hoc Sacramentum & comeditis eum*, oportet ergo quòd descendat ad stomachum & ad locum digestionis & intestina & cætera ; Omnino auctoritatem sequitur Hugonis Victorini de Sacramentis, parte 8. cap. 13. statuens quòd *postquam corporalis sensus in percipiendo deficit*, deinceps Corporalis Præsentia quærenda non est, sed spiritualis retinenda.

Fateor paulò post Stephanum Brulefer in 4. dist. 13. q. 5. de Opinione Bonaventuræ dixisse, illam modo non teneri, cum opposita modo teneatur & sit securior, unde superiori sæculo Dominicus Soto in 4. dist. 12. q. 1. art. 3. ait Hugonem Victorinum & Innocentium III. *stupenda de hac re dixisse*, & *si quis eadem nunc diceret, ab Ecclesia fore condemnandum*; sic nimirum error, instar fluvii, vires acquirit eundo. Verùm hæc dixerunt uterque, dum passim veritatem triumpharet Dogma de Transsubstantiatione in Scholis ferè ubique summo plausu receptum.

Verùm non omnes illico Magistri Sententiarum ejurârunt sententiam, unde qui Catalogum texuerunt articulorum in quibus Magister Sententiarum non tenetur communiter ab omnibus, hæc habent ad librum 4. *Nono, quòd brutum non sumit verum Corpus Christi etsi videatur*. dist. 13. cap. *Illud etiam sanè*, fat docentes suo tempore non omnibus fuisse hanc sententiam ingratam, quantumlibet

contraria jam communiùs obtineret.

Nec tamen eò minus id probat quàm re-
luctata sit natura huic stupendo Dogmati , &
quàm verum fuerit , quicquid demum in Scho-
lis ex Innocentii Tertii placitis argutarentur
Theologi, *paucis admodum persuasum fuisse Cor-
pus Christi esse Realiter in Sacramento Altaris, sub
speciebus panis & vini* ; ut agnoscit Robertus
Holkot in 4. q. 3. aut si quis id possit de-
mùm Dogma concoquere , non posse tamen ,
nisi post benè longum tempus , portentosas
consequentias ex illo enascentes admitti.

Hoc primum fuit momentum, quo Inno-
centii definitionem non tantam habuisse au-
thoritatem patet , quanquam illam Anathema-
tis pœna communivisset.

Hoc sit alterum momentum. Tam incerta
fuit annihilatio substantiæ panis ante Innocen-
tium Tertium , quantumlibet tum solas rema-
nere species fuisset à Gregorio Septimo defi-
nitum , ut ipse Innocentius Tertius lib. 4.
de Myſteriis Miſſæ cap. 7. statuerit *non solum
accidentales , sed etiam naturales proprietates vi-
deri remanere , paneitatem quæ saturando famem
expellit , & vineitatem quæ satiando sitim ex-
pellit.*

Post illius definitionem hæc quam innuit
sententia haud est abolita , imò , ut sunt ho-
minum ingenia varia , duas sententias effor-
mavit , quæ utraque omninò sententiæ de
annihilatione panis contrariæ fuerunt.

Priorem , quæ ponebat formam substan-
tialem panis permanere , refellens Thomas
Aqui-

Aquinas ferè quinquaginta annis post Innocentianam definitionem, illam tum suos habuisse astipulatores notat. Sic enim parte 3. q. 75. art. 6. *Utrum facta consecratione remaneat in hoc Sacramento forma substantialis panis?* Respondeo, dicendum quod quidam posuerunt, quod facta consecratione non solum remanent accidentia panis, sed etiam forma substantialis ejus. Sed hoc esse non potest. Primo quidem, quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane converteretur in Corpus Christi, nisi sola materia: Et ita sequeretur quod non converteretur in Corpus Christi totum, sed in ejus materiam, quod repugnat formæ Sacramenti quæ dicitur, Hoc est Corpus meum. Secundo, quia si forma substantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia separata. Primum autem esse non potest, quia si remaneret in materia panis, tunc tota substantia panis remaneret: quod est contra prædicta. In alia autem materia remanere non posset, quia propria forma non est, nisi in propria materia. Si autem remaneret à materia separata, jam esset formæ intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formæ à materia separatae sunt tales. Tertio esset inconueniens huic Sacramento. Nam accidentia panis in hoc Sacramento remanent, ut sub eis videatur Corpus Christi, non autem sub propria specie, sicut supradictum est. Et ideo dicendum est, quod forma substantialis panis non remanet. Nemo est qui non videat acumen Thomæ, verum velex eo intelligere est, quàm istiusmodi panis & vini annihilationem exhorruerint illi, quos confutare in se suscipit, Theologi.

Alteram sententiam de Materia panis & vini absque suis formis permanente, defendit vir magni nominis Durandus, in 4. dist. 11. q. 9. his verbis. *Quid ergò dicendum ad quæstionem propositam de conversione substantiæ panis in Corpus Christi? Salvo meliori judicio, potest æstimari quòd si in isto Sacramento fiat conversio substantia panis in Corpus Christi, quòd ipsa fit per hoc, quòd corrupta forma panis materia ejus fit sub forma Corporis Christi, subitò & virtute Divinâ, sicut materia alimenti fit sub formâ nutriti virtute naturæ. Et hoc tangit Damasc. lib. 4. cap. 5. quòd quemadmodum naturaliter, per comestionem panis, & vinum & aqua per potum, in Corpus & Sanguinem comedentis transmutatur, ita proportionabiliter, panis, vinum & aqua, per invocationem & adventum Spiritus Sancti, supernaturaliter transit in Corpus Domini & Sanguinem: Non tamen oportet, propter hoc Corpus Domini in aliquo mutari substantialiter, quia nec per adventum alimenti mutatur Corpus nutriti substantialiter in aliquo; ut visum est. lib. 2. dist. 30. Et si videatur alicui mirum quòd materia de novo adveniat corpori saltem glorioso, attendat hanc esse intentionem August. 13. de Civitat. Dei, ubi dicit, non potestas, sed egestas edendi Corporibus resurgentium auferetur. Et Beda dicit, quòd Christus post resurrectionem manducavit potestate non egestate: ita quod alimentum verè fuit in Corpus Christi conversum, aliàs non fuisset vera commestio quam fecit post Resurrectionem cum discipulis suis, nec verum argumentum identitatis carnis: potest ergo secundum*
hanc

hanc viam probabiliter teneri, quòd conversio substantiæ panis in Corpus Christi est miraculosa, quantum ad modum faciendi, sed non quantum ad substantiam facti. Quia per virtutem naturæ fit similis conversio alimenti in naturam animalis, sed non eodem modo, & eadem est potentia materiæ quâ potest uno modo vel alio converti, seu fieri sub forma alterius. Sed illa potentia dicitur naturalis per comparisonem ad agens naturale, prout ab ipso est transmutabilis, secundum determinatas leges naturæ. Supernaturalis verò dicitur per comparisonem ad agens Divinum, cuius est in eam inducere quantumcumque formam possibilem in ea recipi modo quò voluerit absque legibus naturæ, & sic est idem factum quantum ad substantiam facti, sed diversum quantum ad modum faciendi. Prædictus autem modus conversionis substantiæ panis in Corpus Christi constat, quòd est possibilis. Alius autem modus qui communius tenetur, est inintelligibilis, nec unus istorum est magis per Ecclesiam approbatus, vel reprobatus quàm alius. Nec oportet difficultates fidei difficultatibus superaddere, quin potius juxta documentum scripturæ conandum est obscuritates elucidare. Et idè ex quo unus modus est clarè possibilis & intelligibilis; Alius autem non est intelligibilis, videretur probabiliter quòd ille qui est possibilis & intelligibilis esset eligendus & tenendus.

Vides quàm se in sua sententia autoritate veterum munire satagat, quàm vulgarem Transsubstantiationis explicandæ viam ab Aquinate propositam naso suspendat adunco, illam

tantummodò communio rem modum designans, quæ sit autem communis sententia infra referam; quam denique incunctanter suum modum haud magis per Ecclesiam reprobatum esse pronuntiet, quàm alium qui communiùs à Scholæ Magistris proponebatur.

Haud multum abluderent ab earum sententiarum, quas modò retuli, postrema Henricus Quodlibet. 9. q. 9. & Quodlib. 11. q. 4. Ricardus de Media-Villa in 4. dist. 11. art. 14. Et Waldensis Tom. 2. cap. 40. & 60. & 69. Et Cajetanus in 3. q. 75. art. 8. quibus vulgò tribuunt recentiores Pontificii post Solum quòd voluerint entitatem in specie infimâ panis manentem fieri Corpus Christi per Transubstantiationem. Verùm cum pugnet Gabriel Vasquez in 3. dist. 181. cap. 10. id per injuriam illis tribui à recentioribus, ab eo examine libens abstineo. Non possum tamen quin hic memorem sententiam Dominici Bannes, qui in 1. q. 4. in prima editione nonnihil substantiale, nimirum existentiam substantiarum panis & vini, superesse post consecrationem absolutè docuit. Quam quidem sententiam ita ille refractavit, ut tamen illam voluerit esse probabilem, quantumvis illam ab Innocentio VIII. damnatam observet Albertinus Coroll. de quantit. dub. 5 n. 11. Quicquid sit, patet quam merito hic duo præstem: Ac quidem Corollarii in modum colligo, annihilationem substantiæ panis visam fuisse tam absurdam in eo negotio, ut acutissima ingenia illam penitus exhorruerint, quanquam admodum

modum clarè Innocentius Tertius folam accidentium poſt conſecrationem exiſtentiam de fide eſſe pronunciâſſet. 2°. Verò noto in quam abſurdam ſententiam ſe conjecerint qui mordicùs Innocentii III. definitionem tutari voluerunt. Teſtis ſit Franc. de Sylveſtris cognomento Ferrarienſis ad 4. contra gent. Tenet ille quando ex ſpeciebus Sacramentalibus putrefactis generantur vermes manere quantitatem ſpecierum cum ſola ſubſtantiali forma vermſ adveniente; nullam autem ibi materiam primam reperiri. Atque adeo exiſtimat vermes illos differre ſpecie à cæteris vermibus, quod putat ſe habere ex Thoma Aquin. ibi & ex 3. p. q. 77. art. 5. & in 4. diſt. 12. q. 4. 1. art. 2. Poſſetne quidpiam magis conſequens afferri, & tamen magis abſurdum? Hoc ſit ſecundum ſuper ea controverſia momentum, quod quàm advertendum ſit in ea cauſa nemo non intelligit.

En aliud pondus ex quo patet ferè eadem ſententiarum discrimina, quæ ante Innocentium recepta erant, per multos annos ſuperſuiſſe. Vide qui de Tranſſubſtantiatione philoſophetur Guillelmus Episcopus Antiſiodoreniſis, Sum. lib. 4. q. 2. *Dicunt quidam, quòd nihil aliud eſt dictum, panis tranſit in Corpus, quàm quòd ſub eiſdem accidentibus, ſub quibus erat panis, modò eſt corpus Chriſti; Sed hoc nihil eſt, quia eàdem ratione tranſiret magiſter in magiſtrum, quando aliquis magiſter cedit alii magiſtro advenienti, & dimittit ei locum ſuum. In eodem enim loco, in quo priùs erat ille ſedens,*

dens , est ille cui cedit. Alii verò dicunt quòd idem est , Panis transit in Corpus Christi , quòd Corpus Christi incipit esse ubi panis est , unde dicunt quòd panis manet. Sed ex hoc sequitur , quòd transitus ille non est miraculosus , quia Corpus glorificatum naturaliter potest esse cum Corpore non glorificato in eodem loco. Dicunt autem Sancti quòd transitus ille miraculosus est. Item dicit Joannes Damascenus , quòd sicut panis & vinum transit per nutrimentum in Corpus Hominis , & non aliud corpus , scilicet in ipsum prius corpus , sic panis propositoris , id est , qui propicitur in Altari , & aqua transit in Corpus Christi & Sanguinem , qui prius erat. Sed in nutrimento est verus transitus , ergo verus transitus est panis in Corpus Christi : Et sic autoritas Damasceni est contra primam opinionem : Subjungit autem postea Damascenus , At hæc duo panis & vinum non duo sunt , sed unum Corpus Christi , & hoc est contra secundam opinionem , quæ ponit Corpus Christi esse cum pane , & panem esse aliud quàm Corpus Christi.

Propter hoc dicimus quòd illæ duæ opiniones minùs Fideles sunt , dicimus ergo , sicut dicunt Sancti , quòd panis verè transit in Corpus Christi , unde omnes locutiones quæ significant transitum concedendæ sunt sicut hæc , Panis transit in Corpus Christi vel transfertur , videlicet transubstantiatur vel mutatur , vel panis fit Corpus Christi ; Et omnes illæ negandæ sunt , in quibus non significatur transitus , sicut iste panis est Corpus Christi , panis erit Corpus Christi , panis potest esse Corpus Christi.

Vides

Vide'n ut Guillelmus æstuet in Transsubstantiationis natura assignanda, cùm revera nihil aliud connotet quàm Annihilationem substantiæ panis, & Successionem substantiæ Corporis Christi; & quì permanentiam panis cum Corpore Christi, tantum pro minùs fideli sententia habeat, unde quàm parum Thomisticum Dogma audierit de fide, animadvertere est.

Alexander Alensis Thomæ & Bonaventuræ Præceptor qui obiit ann. 1245. Summæ Theolog. parte 4. quæst. 10. de Eucharistia. art. 3. Errorem quidem esse definivit sententiam, secundum quam panis substantia manet, sed suam sententiam ad fidem pertinere non asserit: Hic Titulus articuli; *Respond. sicut dicit magister, quorundam errantium positio fuit, quòd in Sacramento non est aliqua conversio, sed ad prolationem verborum sine conversione aliqua fit Divinâ virtute ut Corpus Christi sit ibi; sed hæc positio est contraria Sanctorum authoritati, tollit etiam congruitatem Sacramenti, & minuit utilitatem Meriti.*

Bernardus Presbyter Compostellanus Innocentii Quarti Capellanus, Cardinalis Ostiensis, Alexandro Quarto Papæ charus, Gaufridus Cardinalis Romanus, & Bartholomæus, Juris Canonici Illustratores, hanc quæ antea obtinebat varietatem sententiarum super Reali Præsentia, suo etiam, id est, per totum XIII. seculum, obtinuisse docent. Testis est Durandus in 4. dist. 10. q. 1. *Ostiensis etiam & Gaufridus & Bernardus super decretalibus firmiter credimus, & cum Martha, notant tres opinionēs*

niones circa existendi modum Corporis Christi in Altari, quarum una ponit quòd panis sit Corpus Christi, de Consecratione dist. 2. panis & quia Corpus. Alia ponit panem non remanere sed converti, & sola accidentia remanere, quæ videtur approbati per illam firmiter. Tertia ponit substantiam panis remanere & esse cum Corpore Christi. De Consecrat. dist. 2. Ego Berengarius, Et quælibet istarum ponit verum Corpus esse in Altari, & idem dicit Bartholomæus de Consecrat. dist. 2. Sacramentorum, Ecce, inquit Durandus, quòd panis substantiam remanere dicunt esse opinionem, nec reprobant dicunt, imo potius referunt ad confessionem Berengarii, quæ fuit per Concilium approbata.

Albertus Magnus qui obiit anno M. CC. LXXX. de Transubstantiatione agit, ac si quæstio adhuc esset problematica in 4. dist. 31. art. 7. & 8. Ait tres opiniones à Magistro in litera tangi, quarum una sit, quòd panis non manet, neque annihilatur, sed fit Transsubstantiatio à tota substantia panis in totam substantiam Christi; secunda velit panem, aut annihilari, aut in præjacentem materiam resolvi. Ac Albertus quidem addit, dicendum videtur, quòd substantia panis non annihilatur, & tamen nec in se manet, nec in aliquo sui in Christo. Hæc autem opinio videtur esse consona Verbis Sanctorum; unde quamvis sit minus intelligibilis, tamen eligenda mihi videtur propter Sanctos Patres, quorum Inspirata Revelatio præjudicat argumentis, quæ possunt fieri contra hanc materiam. Tertia opinio est, quòd cum Corpore Christi maneat substantia panis.

panis. Illa verò opinio probabilior videtur inter omnes, quia de natura & ratione Corporis dictum est, quum sit gloriosum, quod potest esse cum quolibet alio corpore & in eodem loco; Ergò etiam cum pane potest esse sub iisdem accidentibus, & sub eodem loco. Quum ergò maneat effectus panis qui est cibare corporaliter, videtur quòd nihil probabilius possit dici, quàm quòd Corpus Christi sit cum pane & in eodem loco. Solutio, dicendum quòd ista opinio his rationibus & multis ferè omnibus falsa videtur, sicut & secunda de Annihilatione, tamen quum prima de Transsubstantiatione sit ferè omnium & totius Ecclesiæ, secunda habet adhuc aliquos defensores: Tertia autem de Perseverantia panis, ut puto, nullum, dicendum ergò, ait ille, quòd non manet substantia panis.

Duo sunt quæ ad hunc Alberti locum animadvertenda habeo. Unum est quod minus intelligibilem ille sententiam præferre non dubitet, ac si demum Sanctis Patribus Revelatio quæpiam contigisset super ea quæstione, quæ Revelatio debuerit argumentis præjudicare. Lepidum sanè fundamentum: Quàm sapientius Bellarminus de Verbo Dei lib. 4. c. 9. nihil est de fide nisi quod Deus per Apostolos aut Prophetas revelavit, aut quod evidenter inde deducitur, non enim novis revelationibus nunc regitur Ecclesia, sed in iis permanet quæ tradiderunt illi qui Ministri fuerunt sermonis.

Alterum est quod minùs fidelem præstat Historicum, quum ait sententiam de Perseverantia panis nullum habere jam Defensorem.

Certè

Certè qui id sentirent varios non tam animadvertit, quàm quod ex illius præjudicio sentire deberent.

Tertium lubet hic adjicere, scilicet cùm ait, Transsubstantiationis viam esse ferè omnium & totius Ecclesiæ, minùs accuratè fuisse locutum. Quid enim si fuit sententia Ecclesiæ, quidni omnium? Cur ait illam esse ferè omnium? Quid quòd sententiam de Permanentia panis licèt incautam & Hæresi valdè vicinam pronunciet, tamen non judicari Hæreticam asserit; verùm quàm in eo lapsus sit, aut ex præjudicio imponat videbimus infra.

Thomas Alberti discipulus summæ part 3. q. 72. art. 11. vestigiis Alberti insisit quidem, sed ultrà progreditur; *Non potest, inquit, aliquid esse ubi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conversionem in ipsum; manifestum est autem quòd Corpus Christi non incipit esse in hoc Sacramento per motum localem, undè relinquitur quòd, salvâ veritate hujus Sacramenti, substantia panis post consecrationem remanere non possit. Tertio quia contrariatur venerationi hujus Sacramenti, si aliqua substantia creata esset ibi, quæ non posset adoratione latriæ adorari. Quarto quia contrariatur ritui Ecclesiæ, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere Corpus Christi: quum tamen post unam Hostiam consecratam liceat sumere aliam; unde hæc positio vitanda est tanquam Hæretica.*

Rationes hic omnes non attuli quibus Thomas utitur, à Scholasticis exhibitas, ut nec alia

alia Thomæ loca quæ operosè ad idem argumentum collegit Capreolus in. 4. dist. 11. q. 1. art. 1. Nonnulla tamen hic annotare libet. Ac 1º. quidem quantum ultra Innocentium III. progrediatur Thomas, Innocentius Tertius lib. 4. de Mysteriis Missæ cap. 16. hæc habet, *Si verò quærat utrum Christus Localiter descendat de Cælo, vel ascendat in Cælum quum exhibetur, subtrahit Præsentiam Corporalem, aliter incipiat vel desinat esse sub specie Sacramenti, Respondeo non oportere nos in talibus curiosis existere.* Tum ego nescio quomodo Christus accedit, sed & quomodo recedit ignoro, novit ille qui nihil ignorat. 2º. Quòd manifestum arbitratus est Thomas, Christum non per localem motum è Cælo adduci, aliis exagitatum est. Notum est quid fenserit Scotistarum Schola, & quantoperè reproductionis Thomisticæ commentum derideant. 3º. Denique quòd ut panis Permanentiam impugnet, affert argumentum ab adoratione Eucharistiæ petiit, omnino expendendum est. Mirum certè tale quod hætenus à Defensoribus Transsubstantiationis minimè fuisse ad Permanentiam panis explodendum objectum. Non jam dicam non objectum id fuisse, à Paschasio Radberto & à cæteris ad Thomam usque, adversus Ratramni & Berengarii sententiam, quæ Eucharistiam solum Signum, non verò ipsummet Christi Corpus esse pronuntiat; quod tamen, si Eucharistiæ adoratio jam fuisset ubique usu recepta à primis usque seculis, instar monstri sit. Verùm noto id tum ausum fuisse
Thomam

Thomam quo primum tempore, ex aliquot annis nimirum, hic cultus-usitatus esse cæperat. Ex eo tam facile illi Hæretica pronunciatur sententia de Permanentia panis. Certè ab eo tempore, quod antea factum non legas, minimè destiterunt Judæi Christianis in Occidente crassam Idololatriam obijcere. Unum nunc laudo Lyranum, plures aliquando id obijcientes allaturus. Sic autem ille in Tractatu contra Judæos; *Sunt etiam Idololatræ pessimi adorantes Jesum hominem tanquam Deum, et quod pejus est Hostiam de frumento ab iis formatam et coctam adorant sicut Deum, quod est derisibile, et postea comedunt, quod est horribile.* In alio Tractatu contra Judæos ad finem hæc scripserat idem; *In ipso etiam Sacramento Eucharistiæ reputant nos pessimos Idolatras, sicut per experientiam cognoverunt illi qui frequenter de istis cum illis contulerunt, & ideo à fide Catholica pro talibus avertuntur, & plures jam Baptizati ad vomitum revertuntur.* Quicquid est de hac ratione Thomæ pro Transubstantiatione ab Eucharistiæ adoratione ducta, an omnibus æque ac illi placuerit infra videbimus. Certè ut quartam ipsius rationem refellit Joannes Parisiensis ad Determinationis suæ finem, sic tertiam iterum refellere aggressi sunt Joannes Parisiensis & alii inter Scholasticos nominatissimi.

Guillelmi Durandi, qui Speculator vulgò dictus, hæc fertur sententia de Sacramentaria quæstione: *Verbum audimus, motum sentimus, modum nescimus, præsentiam credimus.*

Verùm ex ipsius Rationali quam super eo haberet

hæreret, quanquam videtur communiorem sententiam sequi, sat intelligere est. Ibi enim duo habet quæ accuratè annotanda sunt. Primò enim sententiam de Permanentia panis non habet pro Hæretica. Secundò ad illud confugit remedium, quod Innocentius Tertius in difficili admodum ac salebrofa quæstione adhibuerat. Hæc sunt illius verba. lib. 4. cap. 4.

Sequitur fregit : quæri solet quid Christus tunc in mensa fregit, & quid Sacerdos nunc in Altari frangit, & fuerunt qui dixerunt quòd sicut post consecrationem, vera panis remanent accidentia, sic & vera panis substantia; quia sicut subjectum non potest subsistere sine accidentibus, sic accidentia non possunt subsistere sine subjecto, quoniam accidentis esse non est aliud quàm inesse: Sed panis & vini substantiis permanentibus ad prolationem verborum illorum Corpus & Sanguis Christi veraciter incipiunt esse sub illis: ita quòd sub eisdem accidentibus utrumque verè suscipitur. Sunt panis & caro, vinum & Sanguis, quorum alterum probat sensus, reliquum credit fides. Hi dicunt quòd substantia panis frangitur ac atteritur: inducentes ad hoc illud Apostoli, panis quem frangimus. Et Lucas una Sabbati cùm venissemus ad frangendum panes, &c. Et secundum eos dum Sacramentum à mure corroditur, etiam ipsa panis substantia comeditur sub qua Corpus Christi mox esse desinit cùm corrodi incipit. De Consec. dist. II. qui benè, super verbo, hoc est Corpus. Innocentius Tertius dixit in speculo Ecclesiæ, quòd forma panis frangitur & atteritur; sed Corpus Christi

Christi sumitur & comeditur, ea quæ notant corruptionem referens ad formam panis, ea verò quæ notant acceptionem ad Corpus Christi. Berengarius quippe qui suspectus habebatur de Hæresi coram Nicolao Papa confessus est, panem & vinum quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam in veritate verum Corpus & Sanguinem Christi esse, & sensualiter non solum Sacramentum, sed etiam in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri; non autem Corpus Christi vel in partes dividitur vel dentibus laceratur, cum sit immortale & impassibile. Sed in qua re fiat fractio vel attritio, Beatus Aug. de Consecr. dist. II. qui manducat, ostendit, dicens. Quando Christus manducatur, reficit non deficit, nec quando manducamus partem de illo facimus. Et quidem in Sacramento sic fit, nam & Christus Carnalem sensum discipulorum redarguit, qui putabant carnem ejus, sicut aliam carnem, dividendam in partes, & morsibus lacerandam. Dicitur autem forma panis, non quod sit sed quod fuit, sicut dicebatur Simo Leprosus non quòd talis existeret, sed quod Talis extiterat. Si verò quærat, quid à mure comeditur dum Sacramentum corroditur, vel quid incineratur cum Sacramentum crematur, respondet, ipse Innocentius quod sicut miraculosè substantia panis convertitur in Corpus Dominicum & incipit esse sub Sacramento; sic quodammodo miraculosè revertitur, cum ipsum ibi desinit esse, non quòd illa panis substantia revertatur quæ transiit in carnem, sed ejus loco aliud miraculosè creatur, quantumvis hujusmodi accidentia sine subjecto possent sic esse, sic edi.

Quam

Quàm parum in his Thomæ assensum præbuerint plurimi, docent quæ mox retuli: Id ipsum quæ mox referam monstrabunt. Illa habent Alanus Magnus qui anno 1294. obiit, & Joannes Duns Scotus qui cùm ad annum 1308. vixerit, ad hujus XIII. seculi exitum maximè floruisse intelligitur.

Ac Alanus quidem libro contra Waldenses & Albigeneses cap. 79. quærens, *Utrum sit articulus fidei panem transsubstantiari in Corpus Christi, cùm de hoc non fiat mentio in aliquo Symbolo*, hæc habet. *Quærunť etiam Hæretici utrum sit articulus Christianæ fidei panem transsubstantiari in Corpus Christi, cùm de hoc non fiat mentio in aliquo Symbolo? non enim in Symbolo Apostolico, scilicet credo in Deum, vel in Nicæno, credo in unum &c. vel in Symbolo Athanasii, Quicumque vult, &c. Cùm in his Symbolis de omnibus articulis fidei Christianæ fiat mentio, cur non fit mentio de illo ineffabili Sacramento, cui magis videtur obviare humana ratio. Ad hoc dicunt quidam, quòd in Primitiva Ecclesia ita omnibus patebat transsubstantiari panem in Corpus Christi, quòd nulli dubium erat, cùm Christus hoc esset in Evangelio testatus. Nec super hoc in primitiva Ecclesia ulla Hæresis pullulavit, ad quam reprimendam opus esset mentionem fieri de hoc in aliquo Symboli articulo... Dicitamen potest, quòd in Apostolico Symbolo fiat mentio de Eucharistia cùm dicitur, Sanctorum Communionem. In hoc enim Spiritualiter Communicant Sancti, dum recipiunt Corpus Christi, non solum Sacramentaliter, sed etiam Spiritualiter.*

Ad Scotum quod spectat, en quâ ratione in

4. dist. 11. q. 3. adversus Thomam rationes instituat. Si dicas, sicut dicit unus Doctor, quod Christus dicendo hoc est Corpus meum, expresse instruat panem non remanere, quia tunc esset propositio falsa, hoc non cogit, quia dato quod substantia panis maneret, non demonstratur substantia panis, sed contentum sub pane; sicut modo monstrantur accidentia; quia tunc esset propositio falsa, sed est sensus; Hoc quod erit contentum sub signo sensibili est Corpus meum. Rursus illud de hoc vel hic nihil est verum, est enim quod hoc est Corpus meum, & hic est Corpus meum, sed non hoc accidens, sed contentum sub accidente, eodem modo si esset panis, non hoc quod est substantia panis esset Corpus, sed hoc quod est contentum sub pane est Corpus. Maluit autem Salvator uti vocabulo hoc quàm hic, quia magis exprimitur veritas, licet utrumque dictum esset verum. Denique si rationem ab illo petas ob quam Transubstantiatio admittenda, principaliter, respondet, videtur movere quod de Sacramentis tenendum est, sicut tenet Sancta Romana Ecclesia, sicut habetur extra. de Hæreticis, & ad abolendam. Nunc autem ipsa tenet panem transubstantiari in Corpus & vinum in Sanguinem, sicut manifestè habetur de summa Trinitate & fide Cap. firmiter. Sic omnino pendere se à definitione Innocentii Tertii & Concilii Lateranensis inquit, ponitur veritas aliquorum credendorum magis explicitè quàm habeatur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasii, vel Nicæno, & breviter quicquid ibi dicitur esse credendum, tenendum est esse de substantia fidei, & hoc post illam
declara-

declarationem solemnem factum ab Ecclesia. Et si quæras quare voluit Ecclesia eligere istum intellectum ita difficilem hujus articuli, quum verba scripturæ possent salvari secundum intellectum facilem & veriore, secundum apparentiam dico, quòd eo spiritu expositæ sunt scripturæ quo conditæ, & ita supponendum est quòd Ecclesia Catholica eo spiritu exposuit quo tradita est nobis fides; spiritu scilicet veritatis edocta, non enim in potestate Ecclesiæ fuit facere istud verum vel non verum, sed Dei Instituentis, sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicuit, directa in hoc ut creditur spiritu veritatis.

Vides hic Joannem Scotum qui omnia Thomæ argumenta exufflat ad definitionem Innocentii oculos intendere, ut eam de Fide esse comprobet. Interim notare operæ pretium est, quàm abeat à plerisque Scotus in sententia Innocentii defendenda. Ac primò quidem Corpus Christi duplici ratione existere ait: In Cælo, suo modo naturali; in Eucharistia autem, modo Sacramentali, in 4. dist. 10. q. 4. Secundò; Ibidem docet quòd licet Corpus Christi absolute possit poni sine anima & proprietatibus, tamen posita ejus existentia alibi (nimirum in Cælo) non potest hic (scil. in Eucharistia) esse sine illis, propter contradictionem de affirmatione & negatione absolute sub duobus respectibus. 3º. Paulo post addit; Etiam posse dici, quod non est necesse, posita existentia Corporis Christi hic & ibi, quòd illa quæ insunt Corpori sub una existentia insunt sibi sub alia, loquendo etiam de

formis absolutis. Nec tamen sequitur contradictio, siquidem sit quantum & non quantum. Imò est quantum hîc, sed non quantitate quæ sit hîc, sed quantitate quæ sit in Cœlo. 4°. Denique quærens de Corpore Christi, ut est in Eucharistia, quas contineat partes, sic respondet: Corpus Christi ut est primum signatum speciei panis, & contentum, non includit animam, nec accidentia nec Sanguinem. Tum ponit duas conclusiones de absoluta necessitate Concomitantia. Ac primò quidem, non est necesse, inquit, ut si Corpus Christi sub modo naturali habeat partes & proprietates, etiam sub modo Sacramentali habeat easdem. 2°. Nec vice versâ si quas habet sub modo Sacramentali, ut easdem sub modo naturali habeat. Vî'n absurditatum cumulum addat. Faciet vir acutissimus. Addit quippe duo Corollaria seriò expendenda. 1°. Enim statuit ante Incarnationem potuisse æquè Eucharistiam fuisse sicut & nunc, & hoc quantum ad significationem & quantum ad rem signatam & contentam. 2°. Pronunciat etiam post Incarnationem posse desinere Corpus Christi sub esse naturali, & tamen Eucharistiam verè manere, & quantum ad veritatem signi, & quantum ad veritatem signati & contenti. Hæc sanè tam absurda sunt posito Dogmate Realis Præsentia, quomodo ab Innocentio III. sancitum est, ut nesciam quâ ratione illa vir tam acutus defendere fuerit aggressus. Ea saltem Joannes Maldonatus exhorruit eâ oratione quam an. 1574. Lutetiæ habuit de Instituendis Theologiæ Disputationibus. *Qua-*

propter, inquit, *nolim* equidem eas quaestiones in Theologicis Scholis, unquam audiri, an Corpus Christi potuerit esse in Eucharistia ante incarnationem eodem modo quo nunc est.

Quicquid sit num in eo nihil non passus sit humani Scotus dum auctoritatem majorem quam par fuit tribuit Innocentianæ definitioni, ex iis quæ in causa Joannis Parisiensis, cujus determinationem edimus, nunc est videndum?

Quantus vir fuerit hic Joannes Parisiensis, vel ex ipsius scriptis quæ varia commemorantur, ab aliis qui de Scriptoribus Ecclesiasticis egerunt, patet; illius enim plura recensent opera, nec tamen omnia illius scripta recensent, cum extent duo illius scripta in Lincolnensi Bibliotheca Oxonii ab iis non commemorata. Unum est quod quam illustris fuerit ponit extra dubitationis aleam; nimirum in diffidio quod Philippo pulchro & Bonifacio VIII. intercessit, delectus fuisse videtur qui Jura regia adversus Pontificis Romani ausus defenderet. Scriptum quod prius in lucem editum est à Parisiensibus, à Simone Shardo recusum est an. 1566. & inter varia ejusdem generis scripta Maximiliano Secundo dicatum.

Hic igitur Declarationem edit suæ sententiæ super Carnalis Christi in Eucharistia Præsentiae modo; alium hujus Præsentiae Realis statuminandæ modum proponit, quàm quem teneret Ecclesia Romana. Hunc modum qui MS um. codicem scripsit novum, & ab Ecclesiæ sensu alienum vocitat ex præjudicio. Sat

E3

enim

enim, ut demonstravi, probari potest alios ante & post Innocentii III. definitionem idem docuisse, idem sensisse. Insurgunt nonnulli quos Thomæ placitis in ea quæstione addictos esse oportuit; at definiunt Magistri Parisienses, ut habetur ad declarationis quam nunc edimus finem, haud esse de fide Transsubstantiationis modum quem ille in sua declaratione confutaverat.

Fateor cum eadem Quæstio ad secunda Comitia esset delata, ut sunt belli vices admodum incertæ, eodem, quos tam æquos expertus fuerat Judices, Joannem nostrum passum fuisse iniquos: Egidiū enim Romani, qui tum Bituricensis fuit Archiepiscopus, & Thomæ Discipulum in omnibus præstare se gloriabatur, ac aliorum, Thomistarum ut videtur, operâ, lectione, id est, profectione publicâ, & Prædicandî jure illi interdictum fuit. Verum nec cessit adversariis Joannes ille, vir tum animo tum eruditione pollens. Curiam Romanam appellavit, Romam iter aggressus est, & illic qui judicium Parisiensem ad incudem revocarent designari curavit. Hanc litem mors illius abruptit, quam Romæ post ejus eò accessum contigisse ferunt. Hæc maximam partem refert primus Continuator Chronici Guillelmi de Nangis, qui continuator vixit ad an. 1340. sic enim ille ad annum 1304. *Frater Joannes de Parisiis ordinis Fratrum Prædicatorum Magister in Theologia, vir admodum literatus & ingenio clarus, circa veram existentiam Corporis Christi in Sacramento Altaris no-*

vum ponendi modum introducere conatur, dicit videlicet non tantum hoc esse possibile commutatione substantiae panis in Corpus Christi Verbo adesse suppositi, ipsius mediante Corpore, quod est pars humanæ naturæ, verumetiam hoc esse possibile per assumptionem substantiae panis vel paneitatis in Verbo; nec credebatur primum modum ponendi quem communis doctorum opinio tenet, esse ita necessario tenendum, seu ab Ecclesia destinatum (leg. determinatum.) quin etiam secundus possit teneri tanquam popularis (leg. popularis) & fortassis ut dicebat magis (ter) rationabilis, & congruus veritati Sacramenti, & per quem magis salvatur apparentia circa species sensibiles remanentes. Cæteris Theologiæ Doctoribus contrarium asserentibus, primum modum tanquam ab Ecclesia destinatum (leg. determinatum) præsertim per decretalem Papæ, de summa Trinitate & fide Catholica, firmiter credimus. necessario tenendum; & secundum tanquam veritati fidei & etiam Sacramenti dissonum merito reprobandum. Examinata itaque opinione prædictâ, cum ea quæ dixerat retractare nollet, sed magis videretur pertinaciter sustinere, à Guillelmo Parisiensi Episcopo, de consilio Fratris Aegidii Bituricensis Archiepiscopi proveccti Theologi, ac Magistri Bertrandi de Sancto Dionysio præcellentis Doctoris, & Aurelianensis Episcopi, ac Guillelmi Albanensis Episcopi, nec non & Doctoris de Jure canonico pariter, & Dominorum ad hoc specialiter vocatorum, perpetuum super hoc silentium dicto Fratri sub pœna excommunicationis impositum, à lectura pariter & prædicatione privatur. Verum cum ob hæc ad sedem Apostoli-

cam appellasset, auditoribus sibi datis in curia, sed infecto negotio de medio sublatum est.

His paria habet Author Memorialis Historiarum à Spondano laudatus ad an. 1304. § 14. Et à Bulæo Tomo. IV. Historiæ Universitatis Parisiensis, his verbis. *Ad hunc annum legitur in memoriali Historiarum Magistrum Joannem Parisiensem ordinis Dominicani subtilem hominem, actu regentem in Scholis Theologicis, propter novam quandam propositionem de Corpore Christi in Sacramento Altaris publicè Scholasticis traditam & propugnatam à Magistro Guillelmo Bauzeti Episcopo Parisiensi, & Magistris in Theologia pluries auditum, demum ab Egidio Romano Archiepiscopo Bituricensi, Guillelmo Albiensi Episcopo, advocatis Doctoribus Theologicis, examinata diligentius Thesi, prohibitum fuisse legere & disputare Parisiis deinceps. A quorum sententia cum ille Pontificium forum appellasset, & ad Curiam Romanam profectus fuisset, ibi decessit. Is est Joannes qui contra Bonifacium Philippi Regis susceperat defensionem, quique promotionem Bonifacii ad Pontificatum, & Celestini abrogationem irritas fuisse propugnaret. Eum autem tam acrem tamque vehementem ajunt fuisse in disputationibus, ut pungens Asinum cognominatus fuerit.*

Si quis quæ in ea causâ gesta sunt expendat accuratius, omnino animadvertet tum apud Joannem Parisiensem, tum apud Magistros Parisienses, in decreto Facultatis, quod est ad finem determinationis quæ nunc editur, non admodum valuisse auctoritatem Innocentii III. in Concilio Lateranensi definientis.

tis. *Intendo defendere veram existentiam & Realem Corporis Christi in Sacramento Altaris, & quòd non est ibi solum sicut in signo; Et licet teneam & approbem illam solemnem opinionem, quòd Corpus Christi est in Sacramento Altaris per conversionem substantiæ panis in ipsum, & quòd ibi maneant accidentia sine subjecto; non tamen audeo dicere quòd hoc cadat sub fide mea, sed potest aliter salvari vera & realis existentia Corporis Christi in Sacramento Altaris: Protestor tamen quòd si ostendatur dictus modus determinatus esse per sacrum Canonem, aut per Ecclesiam, aut per generale Concilium, aut per Papam, qui virtute continet totam Ecclesiam, quicquid dicam, volo haberi pro non dicto, & statim paratus sum revocare: Quòd si non sit determinatus, contingat tamen ipsum determinari, statim paratus sum assentiri, probabiliter tamen potest aliter salvari vera & Realis Existentia Corporis Christi in Sacramento Altaris; & si quis alium modum inveniat, paratus sum jurare ipsum ad sustinendum eum, ut sic fides nostra de verâ existentia Corporis Christi in Sacramento Altaris possit pluribus modis salvari & defendi.*

Sic se habet præmium determinationis Joannis Parisiensis. Primò vocat tantum Doctrinam de Substantiali Conversione manentibus accidentibus Solemnem Opinionem.

2º. Non audet dicere cadere sub fide sua.

3º. Non videtur Concilii Lateranensis aut Innocentii Tertii definitionem habere pro authentica. Dubitat num sit modus determinatus.

4º. Præ-

4°. Præponit Concilium generale Papæ, licet honorificè de Papa dicat illum virtute continere totum Concilium.

Ad Judicium facultatis Parisiensis quod spectat, his concipitur verbis, quæ sanè memoranda sunt. *In præsentia Collegii Magistrorum in Theologia dictum est utrumque modum ponendi Corpus Christi esse in Altari, tenet pro opinione probabili, & approbat utrumque per..... & per dicta Sanctorum: dicit tamen quod nullus est determinatus per Ecclesiam, & idcirco nullus cadit sub fide, & si aliter dixisset, minùs bene dixisset, & qui aliter dicunt minùs bene dicunt, & qui determinatè assereret alterum præcisè cadere sub fide, incurreret sententiam Canonis vel Anathematis.*

Quid si in posterioribus comitiis Facultatis Parisiensis rem alium habuit successum, id demum Thomistarum operà effectum fuisse & artibus patet, quorum scilicet intererat, ut Innocentiana definitio, quam Thomas defendendam susceperat, pro definitione Concilii Universalis haberetur.

Id nobis longè certius fuisset notum, si Bullæus in Historia Universitatis Parisiensis integram causam recensuisset, quod in negotio Joannis de Montefono factum est à Petro Alliacensi; tum enim certius pronunciare licuisset Joannis Parisiensis Judices fuisse *non parciales, non seductos, non factiosos, non invidos, non seculari Potestati, vel Spirituali plus faventes quàm veritati, cum tolerabilius sit nullos Doctores habere quàm pati*, ut ait Gerson tractatu de Examine Doctrinarum.

Omnino

Omnino si quid conijcere est, haud absurdè conijcere videar Thomistas superâsse in comitiis, allatâ autoritate Innocentii Tertii in Lateranensi Concilio, ac si demum fuisset Conciliaris definitio, quod antea plerisque post Thomam fuisse persuasum videmus, & quod ipse visus est admittere Joannes Parisiensis, sat lubricâ ad id solvendum responsione utendo.

Definitionem Innocentii, non ipsius Concilii dixi. Primò enim patet res ab Innocentio propositas, non à Concilio Lateranensi expensas & ad trutinam revocatas; id passim testantur Historici, Mathæus Paris, Gothofridus supplementi Chronicorum Author, Platina in vita Innocentii Tertii, & Nauclerus ad annum 1215.

2º. Patet hos Canones non habitos pro Concilii Generalis Canonibus ab iis qui post Lateranense illud Concilium floruerunt, & Juris Canonici deprompserunt Regulas compilationibus Papalium Decretorum editis. In ea tantum compilatione hi Canones additi sunt Gregorii IX. autoritate factâ, quam accuravit Raymundus à penna forti. Imò dum notat Gregorius IX. in Epistola ad Studium Bononiense se Decretales Prædecessorum colligi curâsse, nil habet de Concilio Lateranensi. Hanc Epistolam videas in Augustini Tarraconensis volumine quo compilationes edidit, Bertrandi Papiensis, Joannis Vallengis, Bernardi Compottelani & Petri Beneventani.

3º. Patet Gregorium IX. non alio laudâsse titulo

titulo in Decretalium libris, nisi *Innocentius Tertius in Concilio Generali*, cum aliter longè sermo fiat de Conciliorum Decretis.

Si qui sint quorum hanc in Lateranensi Synodo procedendi rationem ab Innocentio Tertio servatam improbare interfit maximè, id Pontificios Moderatores spectat. Age enim si hujus definitionis Innocentianæ tanquam Conciliariter factæ in Transubstantiationis negotio authoritatem Concilio Lateranensi tribuant, quid demum illis fiet, quid illis possunt reponere, quum jus deponendi Reges Papæ Conciliis obstitentes, tam solemniter, in iisdem Innocentii Tertii Canonibus Romano Pontifici vindicatum, nusquam in Generali Concilio illi tributum tuentur? Quid fiet Gallicano Clero qui tam solempni ratione in suo Cætu Generali anni 1682. hanc Doctrinam de Jure deponendorum Regum ab Innocentio Tertio in Lateranensi Concilio definitam, suæ Communionis homines tanquam errorem Regio Statui planè exitialem ejurare coegit? Viderint ipsi; quippe eorum res agitur, non nostra. Si qui sint inter nos qui illud Concilium tanquam Generale opponant Pontificiis, id ad hominem agendo facere solent. Si qui sunt inter Pontificios qui illud negent fuisse Generale, & tamen illius definitionem circa Transubstantiationis argumentum valere ut legitimam clamitent; quod à plerisque, ut notum est, factum, videant an non agant veteratorie, qui illud negant esse generale, ne definitionem de jure Regum deponendorum plerisque

risque Hæresibus longè peiorem , à Concilio generali assertam fateri cogantur , quo tempore tamen ipsius auctoritatem , in alio , scilicet Transsubstantiationis articulo, firmam esse volunt atque inconcussam.

Si quid his momentis adijcere lubet , quæ apud Joannem Parisiensem & Facultatem Parisiensem nutasse auctoritatem Innocentii III. in Concilio Lateranensi , probant , haud difficile est divinare , quo tempore Bonifacius Octavus tanto molimine aggressus est Innocentii III. in Synodo Lateranensi , vel Gregorii VII. de abjiciendorum Regum sub hæreseos prætextu , Romanisque Pontificibus jussu ivit assertum , eò magis reluctatos fuisse Parisienses , ut ex scripto Joannis Parisiensis contra hanc Romani Pontificis audaciam videre est.

4°. Patet quicquid demum de hac definitione statuatur , ac si à Concilio Lateranensi facta fuisset , ipsum Lateranense Concilium non habitum pro Universali. Ac 1°. quidem Florentina Synodus in prima editione , Octava Synodus inscribitur. 2°. In Privilegio quod Clemens IV. editioni concessit , Octava Synodus appellatur. 3°. Nulla alia Synodus post septimam in Actis Florentinæ Synodi laudatur , cùm tamen sæpius id occasio suaderet.

Porro cùm Illustris Anglus Pontificius, Prestonus nomine , sub Widringtoni titulo , hujus Concilii Lateranensis discussit auctoritatem , & nullam fuisse apud ipsos Pontificios demonstraverit , non est quod in eo consumam operam. Videat Lector per otium *discussionem discussionis* adversus

adversus Lessium à Prestono scriptam.

Fateor hanc Innocentii definitionem ac si Concilii Generalis definitio fuisset, apud Thomistas lapsu temporis auctoritatem fuisse adeptam; ab eo potissimum tempore quo Inquisitores facti sunt Dominicani, & Romani Pontificis auctoritas exercitibus, & Cruce signatorum abusa est opera ad sua decreta statumina. Quid quòd illi additum est pondus, ubi semel Gregorius Nonus, avunculi sui Innocentii Tertii definitiones in Concilio Lateranensi, Decretalium corpori inseruit, ac deum cum in Directorio Inquisitorum suum locum obtinuit: Quis enim postea reluctari tutò potuisse videtur? Verum patet ex provocatione Joannis Parisiensis ad Romanum Pontificem, illi fuisse persuasissimum, quod etiam in declaratione sua proficitur, nihil adhuc Concilia super modo Præsentiae Carnalis constituisse. Quæ ante Joannem Parisiensem scripta sunt à definitionis Innocentianæ tempore, id abundè docent, quæ post gesta sunt illius provocationem non ex temerario impetu, sed ex suæ causæ penitiori cognitione planè profectam demonstrant.

Certè exertè docet Joannes Parisiensis in determinatione sua, alios sibi magni nominis viros consentisse. Nominatim designat Guydonem Cluniacensem, qui assumptionem panis æquè ac ille determinasset, in quodlibetis suis, & qui professus fuerit se, si Papa foret, illam viam determinaturum; adeò tum constabat, eam, quæ ab Innocentio III. facta fuerat

fuerat super annihilatione Panis, & successione Corporis Christi, non fuisse determinationem Juridicam, cuique adeo absque alia fuerit ab omnibus acquiescendum. Id ipsum ex Judicio Facultatis Parisiensis probè colligas, cujus (ut arbitror) fundamentum haud aliud tum esse potuit, quàm quod à Joanne Gerson postea prolatum est ex Scholæ Parisiensis, in qua Cancellarium egit, genio & placitis, & ex definitione Constantiensis Concilii, in Tractatu, *quomodo & an liceat in causis fidei à summo Pontifice appellari, siue ejus Judicium declinare.*

Atque equidem paulò post Joannis Parisiensis mortem Herveus in 4. dist. 10. art. 1. quantumvis Joannes Parisiensis, & illi consentientium Doctrinam reprobet ut erroneam, tamen viam contrariam quam sequitur, tanquam communioem solummodo proponit. *Quantum ad primum sciendum quòd quidam dicunt, quòd Corpus Christi, non est in Altari per conversionem panis in ipsum. Sed magis per assumptionem paneitatis ad suppositum Divinum, ita quòd sicut Filius Dei assumpsit humanam naturam, ita assumpsit paneitatem; & propter unitatem suppositi, sicut verum est quòd Deus est homo, & Homo est Deus, ita verum est tunc, quòd Deus est panis, & panis est Deus. Et ulterius etiam propter communionem duarum naturarum in eodem supposito, scilicet Divino, scilicet naturæ humanæ & paneitatis, verum est dicere quòd homo est panis, & panis est homo. Et dicitur Corpus Christi esse*
ibi,

ibi , quia corpus stat pro supposito habente Corporeitatem , & quia suppositum habens humanitatem Christi & Corporeitatem dictæ humanitatis ; & suppositum habens paneitatem existentem ibi , ideo dicitur Corpus Christi esse ibi . Et hoc probatur per Concilium Generale in quo Berengarius revocavit dictum suum . Ibi enim dicit , quòd Corpus Christi , quod est ibi , dentibus atteritur Sacerdotis , & ex hoc arguitur sic . Si Corpus ibi staret pro natura humana Christi , sequeretur , quòd natura humana Christi dentibus attereretur . Sed hoc est impossibile . Ergo oportet quòd Corpus stet ibi pro supposito habente paneitatem quæ atteritur , sed ista positio mihi videtur falsa & erronea Et ideo est alia opinio communior & verior , scilicet , quòd Corpus Christi est ibi per conversionem substantiæ panis in ipsum , cuius ratio assignatur . Vides illum Transsubstantiationem quidem præponere viæ Impanationis , sed tantum ut opinionem magis communem & quam arbitratur esse veriore .

Quæ sit porro communis sententia sic disse-
rit Navarrus . Non videtur , inquit , una opi-
nio appellanda communis ad effectum præjudicandi
alteri , eo solo quòd plures eam sequantur , tan-
quam oves aliæ alias , quæ precedunt sine iudicio
sequentes , velut aves quæ unam volantem aliæ
omnes sequuntur . Communiorem enim ad hoc
existimarem illam quam sex vel septem auctores
classici rem ex professo tractantes , assererent , quam
provocatam à quinquaginta , sola fere auctoritate
aliorum ductis . Opinio enim communis , non ex
numero opinantium , sed ex pondere auctoritatis
fit . Quin & arbitror utramque ad hoc dici posse
commu-

In Enchirid.
cap. 27.
num. 189.

communem, quando utraque habet octo vel decem assertores graves, & cum iudicio eam diligentes.

Navarro contentiunt Melchior Canus in Locis Theolog. & Vasquez in 1. 2. disp. 62. c. 4.

Durandus licet Joannem Parisiensem confutet, tamen, haud minus Thomæ rationes confutans, ait, *satis durum est & derogare videtur immensitati divinæ potentie dicere, quod Deus non possit facere Corpus suum esse in Sacramento per alium modum, quam per Conversionem Substantiæ panis in ipsum, maxime cum ponendo Conversionem fieri difficillimum sit videre qualiter ipsa fiat aliquid ad hoc quod Corpus Christi sit in Sacramento; nam Conversio in aliquid præ-existens magis videtur facere, quod Conversum sit in illo in quod convertitur, quam è converso; sicut alimentum est in alito. Et secundum hoc Conversio panis in Corpus Christi magis videtur facere, quod panis esset ubi est Corpus Christi, quam quod Corpus Christi esset ubi fuit Substantia panis; patet ergo quod temerarium est dicere, quod Corpus Christi divinâ virtute non possit esse in Sacramento, nisi per Conversionem panis in ipsum. Ad Argumentum à verbis Domini petitem respondet, propter hoc similiter non oportet dicere, quod Substantia panis non remaneat, quia ex quo ponitur Corpus Christi esse realiter in hoc Sacramento, eo ipso potest reddi vera locutio, ut non solum dicatur Corpus Christi est hoc; sed dicatur hoc, id est, contentum sub hoc, est Corpus meum; quia indefinita verificatur pro uno solo, nec oportet quod demonstraretur Substantia panis; dato quod esset ibi, sicut non oportet quod fiat demonstratio specierum ibidem existentium; si autem*

iste

iste modus esset verus de facto, multæ dubitationes quæ occurrunt circa hoc Sacramentum, tenendo quòd substantia panis non remaneat, essent solutæ. Sed hic modus non debet teneri de facto, quum Ecclesia determinaverit oppositum, quæ non præsumitur errare in talibus. Hæc Durandus in 4. dist. 11. ar. 1. molliter admodum loquens de Infallibilitate Ecclesiæ.

Petrus Aureolus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis hoc profitetur; propter solas autoritates Sanctorum teneo, quòd Transsubstantiatio est verus transitus & conversio totius panis in totum corpus Domini. in 4. dist. 11. q. 1. a. 2.

Petrus Paludanus sic loquitur super eodem argumento, Bene verum est, inquit, quòd si corpus Domini esset ibi, posset dici hoc est Corpus meum, manente substantiâ panis, sicut si esset ibi localiter utrumque Corpus, utrumque posset demonstrari, & ad utrumque demonstratio fieri ad sensum, si sensibiliter; ad intellectum, si solum sacramentaliter, & sic posset demonstrari non obstante substantiâ, sicut nunc non obstante quantitate: Quia quicquid ibi cum Corpore Christi, siue substantia, siue accidens, siue utrumque, Sacerdos non intendit præsentare ad adorandum, nec Populus intendit adorare, nisi Corpus Christi. in 4. dist. 11. q. 2. ar. 1.

Occamus Sectæ Nominalium Princeps, qui floruit ad An. 1330. hæc habet accessu ad tractatum de Sacramento Altaris Cap. 5. Est advertendum, quòd quamvis in novo Testamento reperiatur expressum quòd Corpus Christi sub specie panis est sumendum à fidelibus, in memoriam passionis

sionis dominicæ & suorum remissionem peccaminum; tamen quod substantia panis non manet ibi non exprimitur, unde & de hoc antiquitus fuerunt diversæ opiniones. Ac de illa quidem sententiâ, quæ panis annihilationem statuit, ait ille sine præjudicio alicujus mihi videtur probabilior.

Paria habet in 4. q. 6. ar. 1. Cùm enim quatuor modos Præsentia Realis proposuisset ait: Primus modus potest teneri, quia non repugnat rationi, nec alicui authoritati Bibliæ, & est rationabilior & facilior ad tenendum inter omnes modos, quia pauciora inconvenientia sequuntur ex eo quàm ex aliquo alio modo, quod patet, quia inter omnia inconvenientia quæ ponuntur sequi ex isto Sacramento, majus est, quod accidens sit sine subjecto. Sed ponendo primum modum, non oportet illud ponere igitur, &c. Si dicis quod majus est duas corporeas substantias esse simul, contra, non est majus inconueniens, nec magis mirabile, duas substantias Corporeas esse simul, quàm substantiam & quantitatem; quia non plus compatitur illa species hostiæ secum aliam hostiam, quàm substantia cum speciebus aliam substantiam, quia videmus quod illa species expellit aliam hostiam non consecratam, sicut si esset ibi substantia panis, & hoc non convenit sibi ratione Corporis Christi; quia Corpori Christi non repugnat alia quantitas, sicut nec ista, ita videtur quod nullum inconueniens sequitur ex primo modo ponendi, quod non sequatur ex secundo modo; quia tamen determinatio Ecclesiæ in contrarium existit, sicut patet, extra de summa Trinitate & fide, & communiter omnes Doctores teneant quod non remanet ibi substantia panis, ideo etiam

teneo quòd non remanet ibi *substantia panis*, sed illa *species*, & quòd illi coexistat *Corpus Christi*. Hæc ille. Quoniam autem jam apud multos receptum fuerat ex vi vocis *Transubstantiationis*, quæ mutationem panis *materiæ* in aliam designaret, quòd in Sacramento Eucharistiæ locum habere negant Scholastici, *substantiam* panis verè annihilari negantes, quòd ad illius definitionem sub accidentibus panis Christi *Corpus* esse incipiat; hinc ille ingenuè, *Transubstantiationem* meram esse Panis *Annihilationem* statuit.

Idem habet Quodlibeto 4°. quæst. XXXV. ait, Antiquitus fuisse tres opiniones, quarum prima quòd *substantia panis* præfuit, & postea esset *Corpus Christi*. Secunda, quòd *substantia panis* & vini definit esse, & manent accidentia tantum, & sub illis incipit esse *Corpus Christi*. Tertia, quòd remanet ibi *substantia panis* & vini in eodem loco, cum illa *substantia* manet *Corpus Christi*. Prima, inquit, est irrationalis, quia omnis propositio in qua prædicatur *Corpus Christi* de pane, est impossibilis; secunda est communis opinio, quam teneo propter determinationem Ecclesiæ, & non propter aliquam rationem. Tum laudat decretum Innocentii III. in Lateranenſi Concilio. Tertia esset multum rationalis, nisi esset determinatio Ecclesiæ in contrarium, quia illa salvat & vitat omnes difficultates quæ sequuntur ex separatione accidentium à Subiecto. Nec contrarium habetur in Canone Bibliæ, nec plus includit aliquam contradictionem *Corpus Christi* coexistere *substantiæ panis*, quam ejus accidentibus

cientibus, nec repugnat rationi. Tum quia tantum repugnat quantitas quantitati, quantum substantia substantiæ, sed duæ quantitates possunt simul existere in eodem loco, sicut patet de corporibus in eodem loco existentibus: Tum quia substantia Christi potest esse in eodem loco cum quantitate hostiæ, ergo eadem ratione cum substantia ejusdem; tum præpositum modo quo Permanentia panis statuitur, modum qui illius docet annihilationem, per revelationem addit, hoc, inquit, constat Ecclesiæ per aliquam revelationem ut suppono, & ideo sic determinavit.

Joannes Baconus in 4. d. 3. q. 1. art. 2. probat sub fide contineri, quòd panis convertitur in Corpus Christi, quia oportet declarationem fidei tenere, quam Romanus Pontifex tenendam declaravit, ac laudat Innocentii III. decretum. Tum articulo 3. hæc habet, *Iste modus est ponendus in his quæ sunt fidei, per quem magis veraciter salvatur Evangelium & difficultates vitantur, secundum declarationem Vicarii Dei in Terris Romani Pontificis; maxime quando articulus ponitur & modus credendi articulum in Evangelio non exprimitur; quia si exprimeretur non posset Papa contrarium ponere vel exponere, sed quòd dicitur hoc est Corpus meum, ejus modus quo hoc fit per conversionem panis in Corpus Christi, declaratur per Romanum Pontificem; ergo ille modus est tenendus.* Vides omnino illum ad Innocentii Tertii decretum, tanquam ad Sacram Anchoram in eo negotio confugere, cujus tamen non tantam fuisse authoritatem apud Parisienses sat manifestum fuit.

Thomas de Argentina in 4. dist. 8. q. 1. art. 2. ait se Transsubstantiationem tenere *non propter aliquam rationem cogentem, sed propter sanctorum auctoritatem & sanctæ matris Ecclesiæ determinationem*, scil. Innocentii III definitionem.

Caterum, quod valdè notandum est, Thomæ Aquinatis argumenta quibus Permanentiam panis impugnaverat, & inter illa hoc eximium, nempe quod sit Sacramento propter occasionem Idololatriæ incompetens & impossibilis & hæretica solvens Occam ait *Salvâ istius magni Doctoris sanctitate & reverentiâ, non videtur mihi quod suæ rationes convincant ista quæ imponit huic opinioni* : Ac denique subjicit, *unde semper salvo meliori judicio non videtur mihi, quod ante determinationem sanctæ matris Ecclesiæ, Innocentii III decretum designat, ista opinio fuerit hæretica reputanda.*

Ex his quæ à me relata sunt patet omnino plurimos fuisse, potissimum à Thomæ avo & ex ipsius disciplina perpolitos homines qui Transsubstantiationis dogma, quâ ratione illud à Thoma Aquinate explicatum est, pro fidei dogmare non haberent, nisi eam propter rationem quod scilicet à Concilio œcumenico fuisset definitum.

Verùm haud minùs patet alios de hac definitione longè aliter sensisse, qui inter paucos essent nominatissimi, sub Transsubstantiationis voce Permanentium panis æquè intelligentes, ac alii ipsius Annihilationem, & nihil tum ab Ecclesia definitum super eodem articulo stantes.

Rem

Rem ita paucis aperit Mathias Aquarius Controv. ad Capreolum in 4. dist. his verbis; Nota hic esse quatuor opiniones; prima, Durandi affirmantis panem converti in Corpus Christi, ut in nutritione cibus convertitur in Substantiam aliti, & ut in nutritione materia cibi formâ aliti informatur; ita hic materia panis animâ rationali Christi informatur, quibus verbis videtur tollere Transsubstantiationem.

2a. Est opinio Henrici volentis terminum ad quem hujus conversionis non esse Corpus Christi absolutè, sed hoc scilicet quod erat panis est de novo Corpus Christi, unde hæc opinio videtur concedere rem, quæ erat panis manere, & esse Corpus Christi. 3a. Est opinio Scoti ponentis panem annihilari. 4a. Est opinio Sti Thomæ, expressa in conclusione & definita in Concilio Tridentino, ubi Ecclesia Catholica aptissimè Transsubstantiationem appellat, ut ait Sanctus Thomas hic, quòd hæc conversio non est formalis, sed substantialis, nec continetur inter species metus naturalis, sed proprio nomine potest dici Transsubstantiatio.

Nec postea desuit vir magnus Petrus ab Alliaco Episcopus Cameracensis, & Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, qui idem sentiret exertè; certè ille in 4. q. 6. art. 2. de Perseverantia panis in Sacramento pronuntiat quòd sit possibilis, nec repugnat rationi nec authoritati Bibliæ.

De Conversione autem docet non sequi evidenter ex scriptura, nec etiam, inquit, vi-

dere meo, ex determinatione Ecclesiæ. Vides quo loco habeat Innocentii III decretum.

Res quidem ætate Petri Alliacenſis in Concilio Conſtantiensi videtur fuiſſe definita, An. 1415. Id ſaltem habemus in articulis adverſus Wicleſum conſtitutis. Verùm præterquam quod illius perpetuò Concilii nutavit authoritas, Italis repugnantibus, quod patet ex libro Cardinalis de Turre-cremata, de ſummi Pontificis & generalis Concilii poteſtate, num. 2º. quod probant Bellarminus & Romano Pontifici addictorum longa cohors, illi Concilio ſolemni quâpiam ratione œcumenici titulus, ut & cæteris quæ ab an. 787. ad an. 1348. habita ſunt, Romæ abrogatus eſt ut ſupra dixi. Etenim cùm ibi Concilium Florentinum ederetur, Concilium Octavum inſcriptum eſt.

Dixeris, at res à Florentino Concilio ipſo definita eſt : Ita quidem plerique Pontificii arbitrantur ſcriptores, ſed aut ignorantia craſſa, aut malâ fide; quippe Eugenii inſtructio ad Armenos, in qua hæc habetur definitio, quam Concilio Florentino tribuere perperam ſolent, ſcripta eſt die 22. menſis Nov. An. 1438 cùm Concilium Florentinum ſinem habuiſſet 21. die Julii, ut patet ex actis ipſius Concilii. Atque equidem licet non id animadverterent plures, quod tamen in ea cauſa fuit præcipuum, acriter inter Gallos & Italos ſuper Conſtantiensis & Florentini Conciliorum authoritate in concilio Tridentino certatum eſt; his Conſtantiense & Baſilienſe exſibilantibus tanquam Conciliabula nullius ponderis, illis verò Florentino Concilio Generalis titulum

tulum præfractè abrogantibus, quod videas apud Paulum Sarpium Histor. Concil. Trid. Lib. 7.

Res eo fit manifesta quod qui post Constantiense & Florentinum Concilium scripserunt Scholastici, aut illud Transsubstantiationis dogma ad traditionem unicè referunt; aut non aliam in eâ causâ laudarint definitionem quam Innocentianam.

Ad Traditionem hoc dogma videtur unicè referre Author Fortalitii fidei lib. 4. confid. 6. Impossib. 10. Objectionem sane memorandam referam, Dicunt Judæi, Vos Christiani dicitis in illo Sacramento esse realiter Corpus & sanguinem Christi, hoc est impossibile, quia cum dixit vester Christus demonstrato pane, hoc est Corpus meum, significativè locutus est & non realiter, ac si diceret, hoc est Signum corporis mei, secundum quem modum Paulus dixit, 1. ad Corinth 10. Petra autem erat Christus, id est Christi figura; & patet clarissime, quòd ista fuerat intentio Christi vestri, quia cum de sui Corporis comestione & sanguinis potatione loqueretur, ut discipulorum scandalum quod obortum fuerat sopiretur, quasi seipsum exponens dicit, Verba quæ locutus sum vobis spiritus & vita sunt, quasi ea quæ dixerat non ad literam, sed secundum spiritualem sensum intelligenda essent. Et cum Christus dixit hoc est Corpus meum, tenens panem in manibus intellexit, quòd ille panis erat Corpus suum in potentia propinqua, scilicet postquam comedisset illud, quia tunc converteretur in Corpus suum, sive in carnem suam; & similiter de vino. Et isto modo nos Judæi facimus illa die Azymorum, quia accipimus panem azymum

in memoriam illius temporis quando educti sunt patres nostri de terrâ Egypti, & non sunt permissi ibidem permanere per tantum tempus quod possit panis fermentari, qui pascatus erat, & dicimus iste est panis quem comederunt patres nostri, licet ille panis præsens non sit, cum fuerit præteritus; & sic ut iste panis azymus rememorat panem Egypti & iste panis non est ille, sic iste panis de quo fit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret Christianis, quod esset in memoriam illius panis Christi, licet iste panis non sit ille. Et quoniam est impossibile, quod servaretur unum frustum carnis ad sui memoriam, mandavit quod fieret ille panis & illud vinum qui erat caro & sanguis in potentia propinqua ad exeundum in actu, sicut nos Judæi facimus in Pasce de azymo pane sicut dictum est. Cum ergo Christus vester in mensa accepit panem & calicem & dedit discipulis suis, non mandavit eis credere panem & vinum in Corpus suum transmutari; sed quod quotiescumque hoc facerent in memoriam suam, facerent scilicet in memoriam illius panis præteriti, & nunc si vos Christiani intelligeretis nullum sequeretur impossibile, sed dicere oppositum sicut asseritis, dicitis rem impossibilem & contra mentem Christi vestri ut patuit.

Quid ad hæc respondit author? Respondetur quod traditio Ecclesiæ Catholicæ de hoc Sacramento vera est, scilicet quod in hoc Sacramento est realiter & non significativè verum Corpus & verus sanguis Christi.

Sic ille ad traditionem hanc fidem de Reali Præsentia & Transubstantiatione refert. Alii propius

propius à definitione Innocentii III arcessunt. Ita Scotellus, seu Petrus de Aquila, Minoritanus in 4. dist. 12. q. 1. ubi tres opiniones Scholasticorum recenset, & primam quæ est de Permanentia panis refellens, standum esse pronunciat Ecclesiæ Romanæ Placitis, *de Sacramentis*, inquit, *tenendum quod tenet sacrosancta Romana Ecclesia*. Sed Romanam Ecclesiam in sententia contraria Permanentiæ panis probat per Innocentii Tertii definitionem. Cæterum hic notare est tandem aliquando vel ipsos Minoritas in sententiam Thomæ decidisse, quòd Idololatricus sit cultus Eucharistiæ si substantia panis remaneat.

Haud alio fundamento quàm Innocentii Tertii decreto nixus est Gabriel Biel, Lect. 40. in Canonem Missæ, quo loco Innocentii Tertii definitionem laudat his verbis, quæ sanè memorabilis fuit, *ordinatio autem hæc fortasse innovavit Ecclesiæ longo tempore post Sacramenti institutionem & creditur primum sanctis Patribus revelata*. Quid de hoc commento statuendum sit supra vidimus.

Idem habet Nicolaus Denise super sententias in resolutione Theologorum tr. 6. p. 3. de Euch. q. 6. quippe ubi retulit ex Innocentio Tertio tres olim fuisse opiniones: Primam de Permanentia panis, Alteram de illius Annihilatione, Tertiam de Transsubstantiatione, quam tamen qui distinguant ab annihilatione vix cernere quis possit, ait, *sed nunc tenet sancta Mater Ecclesia Tertiam opinionem, & laudat Innocentii decretum quo id a Romana Ecclesia teneri doceat*. Verum

Verum his extremis temporibus haud penitus abrogata est Joannis Parisiensis sententia, unde Joannes de Wessalia Inquisitori interroganti *an credat quod in venerabili Sacramento Eucharistiae contineatur Christus realiter, modo Sacramentali, aut solum ut Deus communiter est ubique per essentialem praesentiam & potestatem, & an credat manere substantiam aut ejus formam substantialem. Credit. Item credit, quod Corpus Christi possit esse sub specie panis, manente substantia panis.* Haec gesta sunt an. 1480. ut ferunt Acta fascicul rer. exper. fol. 165.

Vides Innocentium Tertium quicquid de ipsius decreto senserint Scholae Magistri, non potuisse autoritate sua litibus super hoc modo Praesentiae Realis finem imponere, nec etiam inter eos qui illius definitionem amplectebantur.

Mitto jam quod plerique fati clare dicant Innocentii modum, ut minus rationi consentaneum quam esset ille modus qui à Joanne Parisiensi fuerat propugnatus. Ita liberè Durandus in 4. dist. 10. q. 1. Ita Petrus ab Alliaco & alii plures. Id ipsum sensit Tonstallus Anglicus, Dunelm. Episcopus, qui saepe dixit Innocentium Tertium in definienda Transsubstantiatione, ut fidei articulo, temerè & inconsideratè egisse, quum antea liberum esset opinionem illam amplecti vel respuere, & quod si Concilio illi interfuisset ipsimet Pontifici persuadere potuisset ut ab illa definitione abstineret. Haec refert Bernardus Hilginus Tonstalli cognatus, in vita Tonstalli. p. 33. & alibi. Quam haec proximè accedunt ad sententiam

am Guidonis Cluniacensis, à Joanne Parisiensi memoratam in declaratione suâ nemo non intelligit.

Verum omittere nequeo quòd cùm hæc Innocentiana definitio Substantialem Conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi præscribat esse de fide, neutiquam tamen integra potuit obtinere, imo ex disputandi, ut videtur, æstu, quo ferebantur qui Joannis Parisiensis impetebant sententiam de panis Subsistentia, illius Annihilatio defensa est à plurimis, cui successura fuit Christi Corporis è Cœlis deductio in locum substantiæ panis & vini.

Res eò provecta est, ut cùm Concilium Tridentinum super ea questione vellet pronunciare, penè Schisma factum sit, quanquam utrique Transsubstantiationis nomen æquè reciperent. Rem narrat Paulus Sarpius, Historiæ Concilii Tridentini lib. 4. ubi Dominicanorum cum Franciscanis lites infinitas super modo Realis Præsentiae refert.

Interea dum de his Romæ consultatur, Patres Tridentini in dogmatis explicandis pergunt, eadem facilitate quâ prius in articulis discutiendis. Verum ubi ad exprimendum existentiae modum ventum est, videlicet quo modo Christus sit in Sacramento, & ad Transsubstantiationem, id est, quem ad modum panis fiat Corpus Christi, & vinum Sanguis, tum inter Dominicanorum & Franciscanorum sodalitia acriter dimicatum: Eaque concertatio subtilis magis quàm fructuosa, Patribus admodum fuit ingrata, Theologis ipsis, quid sibi vellet, vix satis expedientibus. Sed huc redibat
summa

summa rei: Volebant scilicet Dominicani, Christum dici esse in Eucharistia, non quòd ex alio loco, ubi antea fuerat, in Eucharistiam veniat; sed quòd substantia panis convertatur in Corpus Christi, quòd sit eo in loco, ubi panis erat, absque in eum locum profectione, tum quòd tota substantia panis transmutetur in totam Corporis substantiam, materia panis in materiam Corporis, & forma in formam, idque propriè dici Transsubstantiationem. Duplicem itaque modum statuendum essendi Christi Domini nostri, & utrumque realem, verum, & substantialem. Unum, quò est in Caelo in quòd ascendit, relictà terrà ubi prius versabatur: Alterum, quò est in Sacramento, in quo reperitur, ut in loco, ubi substantiæ panis & vini in ipsum conversæ prius erant. Priorem modum dici naturalem, quòd omnibus corporibus conveniat: Alterum, quia sit singularis, non posse exprimi nomine, quòd alteri competat. Primò Sacramentalem dici non posse, nè credatur non esse realiter, sed veluti in signo, cum Sacramentum aliud non sit, quàm sacrum signum: Nisi forte per Sacramentalem intelligatur modus realis, soli huic Sacramento proprius, nec aliis competens Sacramentis. At Franciscani hoc volebant, Corpus per omnipotentiam Dei posse verè & substantialiter esse in pluribus locis, & quando novum aliquem possidet locum, in eo esse, quòd eum adeat, sed sine mutatione successiva, quasi priorem relinquat ad secundum occupandum, verum mutatione in instanti factà per quam secundum occupat, priore non omisso. Atque Deum ita statuisse, ut ubi Corpus Christi est, alterius rei substantia non permaneat,
sed

sed ea esse desinat, non tamen evadat in nihilum, quia in ejus vicem Christi substantia succedat; eoque verè vocari Transsubstantiationem, non quòd hæc ex illa fiat, quod asserunt Dominicani, sed quia hæc illi succedit. Modum enim quo Christus est in Cælo, non differre à modo quo est in Sacramento, quoad Substantiam, sed solum quoad Quantitatem. Dum est in Cælo, magnitudinem Corporis sui occupare tantum spatii, quantum Corpori proportionem respondeat: At in Sacramento esse substantialiter & nullum occupare spatium. Utrumque ergo modum esse verum, realem & substantialem, & quoad substantiam etiam naturalem: Sed ratione habitâ quantitatis, modum essendi in Cælo esse naturalem, essendi in Sacramento miraculosum. Atque hoc solo differre, quòd in Cælo quantitas effectum sortiatur quantitatis, in Sacramento verò conditionem induat substantiæ. Utrique certè in sua sibi sententia ita blandiebantur, ut eam planam, perspicuam, & cunctis perceptibilem assererent, contrariam absurditatum myriade oncrantes. Elector verò Coloniensis, qui cum Joanne Groppero assiduus erat harum disceptationum auditor, fertur dixisse, quæ à partibus invicem objicerentur, ea niti ratione aliquâ, sed in his quæ positivè affirmarent, sibi parum probabile videri eos rem, de qua tam confidenter loquantur, satis intelligere, quin potius formam & consuetudinem Scholarum sequi. Confectæ statim Schedulæ, quibus mysteria hæc ab utraque parte prodita conscribuntur; & post alteræ nonnihil ab utrisque descriptum complexæ. Sed harum nulla placuit Patribus, ac potissimum Nuncio, qui Veronæ

ronæ Episcopus, & præcipuus in libris his dijudicandis arbiter. In Congregatione mox generali statutum, in dogmate conficiendo verbis uti quàm paucissimis, iisque adèd universalibus, ut utrisque queant satisfacere, & ad utriusque partis sensum commodè aptari. Ea cura Patrum ac Theologorum nonnullis commissa, summâ animadversione, ei quem nunc diximus, Nancio, relicta.

Viderit jam Lector eruditus an rectè pronuntiaverit Bartholomæus Spina Dominicanus in præfatione ad opus Cardin. de Turre-cremata de Conceptione, dum ait, *In Concilio Tridentino non fuerunt Docti Theologi, sed homines audaces & vani*, cùm potissimum in iudicio secutus sit Pauli Papæ IV sententiâ de Patribus Tridentinis à Paulo Sarpio Scruta lib. 5. Hist. Concilii Tridentini relata.

Infinitus sim si quàm parum hoc dogma, vel post Tridentinum Concilium, Pontificiis sanioribus placuerit explicem. Si quis plura velit, adeat Considerationes prædictas viri illustrissimi Guill. Forbesii de dogmate Transsubstantiationis, in quibus superioris sæculi viro- rum inter Pontificios Illustrum sententias super ea Innocentii definitione laudat.

Notum est quàm in eo Petrus de Marca illos sit secutus : Joannes Barnes Benedictinus scripsit ne quidem Transsubstantiationem esse jam de fide. Denique id qui nobis hunc librum Joannis Parisiensis transmisit Pontificius licet, id ipsum sat longâ dissertatione gallicâ est palam orbi factururus.

Atque hæc dissidia, ut benè perspicit Lector

ctor, doctrinæ de Præfentiâ carnali in Eucharistia fructus fuerunt uberrimi, quos si benè perpendat quis apud se, quàm miserum sit à veritate in devia aberrare, cùm errandi finis sit nullus, nec infaniendi modus.

Porro hæc paulò fusiùs differere libuit, ut iudicet Lector, cujus fuerit momenti, hoc Joannis Parisiensis quod nunc edimus scriptum in lucem mittere.

De Copiâ quæ ad nos ab erudito Pontificio, qui in Gallia agit, transmissa est, illa extracta est fideliter ex M. S. Sti. Victoris ad muros Parisienses. Hunc M. S. codicem vidit Mathæus Larrocanus cùm Historiam Eucharisticam ederet, hanc ipsam sententiam Joannis Parisiensis & Decretum Facultatis Theologicæ super ea causâ referens.

Hoc ipsum est exemplar M. S. Sti. Victoris, quod vidit videtur Dominus Gabriel Gerberon in Apologia pro Ruperto, ubi hunc à se lectum fuisse librum Joannis Parisiensis testatur in Synopsi Apolog. & part. 2. p. 337. nè jam Scholasticos laudem, qui ut Joannem Parisiensem refellant, illius determinationem qualis extat in codice Victorino verbatim in suis scriptis describunt, quod præsertim à Capreolo factum est in 4. dist. 11. q. 1. art. 2.

*Excerptum ex Abbreviatione Amalarii per Wil-
helmum Malmesburiensem, ex cod. MS. Bi-
bliothecæ Lambethanæ num. 39. qui est in 4.*

*Incipit Præfatio Willelmi in Abbreviatione Ama-
larii.*

IN Historicis nos narrationibus occupatos,
detorsit à proposito tua, ROBERTE,
amice, voluntas. Nuper enim cùm in Biblio-
thecâ nostrâ federemus, & quisque pro suo
studio Libros evolveret, impegisti in Amala-
rium de Ecclesiasticis Officiis. Cujus cùm ma-
teriam ex primâ statim tituli fronte cognoscens,
amplexus es occasionem quâ rudimenta novæ
professionis animares. Sed quia confestim ani-
mi tui alacritatem turbavit testimoniorum per-
plexitas, & sermonum asperitas, rogâsti me ut
eum abbreviarem. Ego autem qui semel pro-
posuerim deferre tibi ut homini dilectissimo,
munus injunctum non aspernanter accepi. In
quo experiare licebit, quantum propter faci-
liorem intellectum in dejiciendo sermone la-
boravi, qui cultius fortassis loqui potui. Est
enim res de quâ tractatur pernecessaria, &
cujus ignorantia sit cunctis Sacerdotibus puden-
da. Interea te admonitum volo, ut unum
ex his qui de talibus disputaverunt, fugien-
dum scias. Rabanum nomino, qui in Libris
de Officiis Ecclesiasticis dicit, Sacramenta Al-
taris proficere ad faginam corporis, ac per
hoc corruptioni, vel morbo, vel ætate, vel
secessu,

secessu, vel postremò morte obnoxia : quæ de Domini corpore dicere, credere, scribere, quanti sit periculi, vides. Præterea Libri ejus per se parùm conferunt scientiæ, minimum accomodant Doctrinæ; de aliorum quippe laboribus aut ad literam, aut ad sententiam omninò usurpati. Denique duo libri voluminis illius quod supradixi, ex Isidoro, & tertius ex Augustino de Doctrinâ Christianâ, & Pastoralis Gregorii ad verbum sunt transcripti. In libro porrò de Naturâ rerum quid dicat aliud quàm Isidorus Etymologiarum, vel in illo de Compoto? Quid, nisi quod Beda de temporibus, præter quædam Allegoriarum commenta? Fuit enim vir ille huic vitio peculiariter assiduus, quasi prorsus desperaret Lectores suos memoriam non habere, quâ possent ejus furta deprehendere. Enimvero sicut aliquanta verba dissimulatâ prudentiâ à majoribus mutuari datur gloriæ; ita totas sententias apertâ impudentiâ furari, deputatur audaciæ. Illo ergo repulso, in Amalarium, qui Catholicè de talibus scripsit, animum intende.

(*Finito primo abbreviationis Libro, Lectorem
ita affatur*)

Hucusque quantâ potui brevitate, quantumque potui intelligere, Librum primum Amalarii desloravi; conjungens primo Libro quædam capitula secundi & tertii, ut totus primus liber de Varietatibus Missæ totius anni

absolveretur. Quare conveniens putavi ut tertium librum Amalarii hîc secundum facerem, ut post varietatem officiorum totius anni, statim significationes sequerentur usus quotidiani. Tertium enim Librum posui quem ipse secundum: ut post explanationem Ministeriorum, diceretur de gradibus & vestibus Ministrorum.

(In fine operis amicum iterum alloquitur.)

Videor mihi, Amice, satisfecisse jussioni tuæ, ut Amalarium breviarem. Si excidi voto per imperitiam, dabis veniam. Si quid commodè & appositè dixi, referes gratiam Patri luminum, a quo est largitio omnium bonorum. Sanè moneo ut si de Compendio vis scire significationes Missæ, legas versùs Hildeberti prius Cenomanensis Episcopi, postea Turonensis Archiepiscopi. Si significationes sacrarum Vestium & cæterorum id genus, sermones Ivonis Carnotensis Episcopi: Hi enim viri talia videntur intellexisse perspicaciùs, & texuisse pulchriùs. Cæterum de varietatibus Officiorum, alium frustra desiderabis quàm Amalarium: Fuerit fortassis aliquis qui scripserit disertius, nemo certè peritiùs.

DETERMINATIO

Fratri Joannis de Parisius Prædicatoris, de modo Existendi Corpus Christi in Sacramento Altaris, alio quam sit ille quem tenet Ecclesia.

Intendo defendere veram Existentiam & Realem Corporis Christi in Sacramento Altaris, & quòd non est ibi solum sicut in signo : Et licèt teneam & approbem illam solemnem Opinionem, quòd Corpus Christi est in Sacramento Altaris per conversionem Substantiæ panis in ipsum, & quòd ibi maneant accidentia sine subjecto ; non tamen audeo dicere quòd hoc cadat sub fide meâ ; sed potest aliter salvari vera & realis Existentia Corporis Christi in Sacramento Altaris : Protestor tamen, quòd si ostendatur dictus Modus determinatus esse per sacrum Canonem, aut per Ecclesiam, aut per Generale Concilium, aut per Papam,

qui virtute continet totam Ecclesiam, quidquid dicam, volo haberi pro non dicto, & statim paratus sum revocare. Quod si non sit determinatus, contingat tamen ipsum determinari; statim paratus sum assentiri. Probabiliter tamen potest aliter salvari vera & realis Existentia Corporis Christi in Sacramento Altaris: Et si quis alium modum inveniat, paratus sum juvare ipsum ad sustinendum eum, ut sic fides nostra de verâ existentiâ Corporis Christi in Sacramento Altaris possit pluribus modis salvari & defendi.

Circa hoc igitur sex videnda sunt.
 1°. Quod substantiam panis manere sub suis accidentibus in Sacramento Altaris, dupliciter potest intelligi; uno modo sic, quod substantia panis in Sacramento Altaris sub suis accidentibus maneat in proprio supposito, & istud esset falsum, quia non esset Communicatio Idiomatum, inter panem & Corpus Christi, nec esset verum dicere, panis est Corpus Christi, nec *Caro mea verè est Cibus*. Alio modo, ut substantia panis maneat sub accidentibus suis, non in proprio supposito, sed tracta ad esse & suppositum Christi, ut sic sit unum suppositum in duabus naturis: Et sic est verum substantiam panis manere
 sub

sub suis accidentibus in Sacramento Altaris , & ista positio secunda differt à primâ , quia ista positio ponit in Sacramento Altaris duas Corporeitates , scilicet Panis & Humanitatis , quia ibi ponit humanitatem & paneitatem ; sed tantum ponit ibi unum Corpus , quia corpus non est corporeitas , sed habens corporeitatem : Ibi autem est unum habens corporeitatem , quia ibi est unum Suppositum tantum : Suppositum autem per Damasc. lib. 3°. est habens naturam ; quod patet in simili , quia sicut nunc album , & postea nigrum , est unum Coloratum , licèt sint ibi duo Colores , ponit etiam ista positio , panem alium esse , quàm prius , & esse mutatum ; quia post consecrationem est panis increatus , ante consecrationem verò , est panis creatus , licèt autem sit alius panis , ante & post , tamen est eadem paneitas : Quod patet , quia Doctores solemnes , dicunt quòd , licèt in Corpore Christi vivo & mortuo sit alia & alia corporeitas (ecceitas) seu forma corporeitatis ; est tamen idem corpus in numero , propter identitatem suppositi : Ita & licèt sit in hoc Sacramento duplex Corporeitas , est tamen idem corpus propter unitatem suppositi Christi. Sed prima positio ponit ibi duo corpora ,

sicut & duas Corporeitates, ex quo ponit paneitatem manere in proprio Supposito.

Secundo videndum est quod aliud trahi ad esse alterius, dupliciter potest intelligi, vel mediatè, vel immediatè: Dico igitur quod panis in Sacramento Altaris trahitur ad esse, vel suppositum verbi, non immediatè, sed mediante Corporeitate, & non mediante corporeitate quæ est totum; quod patet sic: Natura nempe panis assumpta à verbo est virtualiter assumpta ab aliquo, ratione assumentis habet naturam Accidentis: In accidentibus autem hoc videmus, quod quædam assumuntur ad esse subjecti immediatè, ut qualitas; quædam verò mediatè ut Color mediante superficie, accidentia verò tracta ad esse ejusdem subjecti in concretione accepta communicant sibi idiomata, & prædicantur de se invicem, ut superficiatum est Coloratum, & è contrario: Consimiliter si paneitas assumatur à supposito verbi, mediante corporeitate, Corporeitas & Paneitas si accipiantur in Concretione, communicabunt sibi sua Idiomata, & prædicabuntur de se invicem, ut panis est Corpus Christi, & è contrariò. Et qualis est ordo inter accidentia tracta ad esse ejusdem

dem subiecti, uno mediante alio, talis est ordo inter paneitatem & corporeitatem, mediante quâ assumuntur ad suppositum verbi : Inter accidentia autem assumpta ad esse alicujus subiecti, sicut inter **Q**uantitatem & Colorem est ordo accidentalis, nam color inest substantiæ mediante superficie essentialiter, sicut tunica mediante camisiâ vestit aut continet vestitum : Imo color quantum est de se, potest immediatè inesse substantiæ compositæ, unde tolle quantitatem à substantiâ compositâ, color inerit ei immediatè, & idcirco dicitur 4. Metaphys. quòd unum accidens non est subiectum alterius, nec causa ut inest subiecto. **Q**uia tamen color nunquam invenit substantiam nisi sub quantitate, idcirco nunquam potest inesse substantiæ nisi mediante quantitate : Hoc accidit colori quod inveniat quantitatem illam, sicut si tu sis loricatus, non possum te percutere, nisi mediante loricâ ; sed accidit quòd te percutiam mediante loricâ, unde tolle loricam, percutiam te sine medio valdè bene : Est igitur ordo accidentalis inter accidentia tracta ad esse ejusdem subiecti, uno mediante alio, & consimilis est ordo inter paneitatem & corporeitatem, mediante quâ paneitas assumitur
ad

ad suppositum verbi : Dato etiam quod esset ordo Essentialis inter duo accidentia tracta ad esse ejusdem subjecti, sicut inter quantitatem & qualitatem, tamen illum ordinem Deus posset suspendere, saltem per Actum, licet non forte per Aptitudinem; sic etiam dato quod Panis & Corporeitas per se nullum habeant ordinem, Deus tamen potest eis dare ordinem, quem per se non haberent : Igitur Paneitas & Corporeitas, vel habent accidentalem ordinem, vel si nullum habent ordinem, Deus eis potest dare ordinem, sicut accidentibus potest auferre ordinem per Actum.

Tertio est videndum quomodo Paneitas sit assumpta mediante corporeitate, circa quod sciendum est per Avicen. 5. Metaph. cap. 3. quod Corpus dicitur dupliciter. Uno modo dicitur corpus quod est Pars, alio modo corpus quod est Genus. Corpus quod est pars dicitur Compositum ex materiâ & formâ, ut est subjectum trium dimensionum cum præfione perfectionum posteriorum; & tale corpus non prædicatur de homine & dicitur corpus meum, vel Corpus Christi. Corpus verò quod est genus dicitur Compositum ex materia & forma, ut est subjectum trium dimensionum: non cum præfione perfectionum

fectionum posteriorum ; & tale prædicatur de homine , & dicitur non corpus meum , sed corpus quod ego sum , vel quod est Christus ; Unde est corpus , quod ego sum scilicet, corpus genus, & corpus, meum scilicet, corpus pars : Eodem modo potest dici caro pars, & dicitur caro mea ; & caro totum, & dicitur caro quæ ego sum. Dico igitur quòd paneitas est assumpta à supposito verbi, mediante corpore aut carne parte, & non mediante carne aut corpore toto ; & sic solùm fit Communicatio Idiomatum inter Corpus Christi partem, quod est Corpus meum, & paneitatem assumptam in Concreto ; ut sit verum dicere, panis est Corpus meum, & Corpus meum est panis ; & non inter panem assumptum & corpus genus, & suppositum verbi, ut non sit verum dicere, panis est homo vel Deus, nec è contrario, Deus aut homo est panis. Et quòd ita sit patet, quia per Aug. & quidem Joan. 6. cùm dixit, *Ego sum panis vitæ*, vel *ego sum panis vivus*, qui de Cælo descendi, dixit se Christus panem metaphoricè, sicut & priùs Joan. 4. dixit se Aquam vivam, ubi constat quòd dixit se aquam metaphoricè ; & idcirco non est Communicatio Idiomatum inter panem assumptum &

& Christum sive hominem , quia statim postea dixit *panis quem ego dabo vobis caro mea est pro mundi vitâ* , & *caro mea verè est cibus* , accipit carnem pro parte; quia caro sua pars verè est panis , & è contrariò per Communicationem Idiomatum: Et ibidem , *nisi manducaveris Carnem Filii Hominis* , & *biberitis ejus Sanguinem* , accipit carnem & sanguinem pro parte, & ideo patet quòd quia verbum assumit panem, mediante corpore, aut carne parte, est Communicatio Idiomatum inter panem & corpus, seu carnem partem , & prædicantur de se Invicem , dicendo , Corpus aut Caro mea est panis , aut è contrariò. Sed quia non assumit panem immediatè aut mediante corpore toto , aut humanitate totâ ; ideò non est Communicatio Idiomatum inter panem assumptum & verbum, dicendo , Panis est Deus , aut Christus, aut è contrariò : nec similiter panem & hominem ; unde falsum est dicere , panis est homo , aut è contrariò , quod patet : Cùm enim paneitas assumpta habeat inodum accidentis ; in accidente autem hoc videmus , quòd cùm trahitur ad esse subjecti immediatè , sive non per partem , denotat totum , ut patet in albedine tractâ ad esse meum ; cùm verò trahitur

hitur ad esse Æthiopis mediante dente, tunc non denotat totum sed partem; unde Æthiops non dicitur albus simpliciter, sed dens ejus solum: Consimiliter in proposito, quia panis assumitur ad suppositum Verbi non immediatè, nec mediante Corpore toto, panis non dicitur nec de homine, nec de supposito, sive de Christo; nec communicant sibi sua Idiomata; & quia assumitur mediante corpore, aut carne parte, prædicantur de se invicem, ut panis est caro aut Corpus Christi, & è contrario; & communicant sibi sua Idiomata, & etiam sua ubi, ut dicatur non solum panis esse in Altari, sed etiam Corpus aut Caro Christi: Et quòd suppositum verbi sic assumeret panem est necessitas non absolutè, sed exigentiæ: Quia enim nobis promisit carnem suam ad manducandum, & caro sua glorificata non est manducabilis, impassibilis existens; suæ promissionis veritas, & nostra utilitas exigebant vel exigunt, ut naturam manducabilem assumat; sicut quia promiserat humanum genus redimere per suam passionem, & verbum ipsum in natura propria est impassibile; omnino veritas suæ promissionis exigebat, ut naturam passibilem assumeret.

Quarto

Quarto videndum est quòd antiqui Sancti & Doctores moderni adhuc omnes huic opinioni attestantur, unde Dionysius 3. cap. Eccl. Hierarchiæ vocat hoc Sacramentum, *Sacramentum Assumptionis*, & Damasc. lib. 4. cap. 5. dicit panem assumi, dicens hic, *Et nunc interrogas qualiter panis Corpus Christi sit, & vinum & aqua Sanguis Christi, dico tibi & ego, Spiritus Sanctus supervenit, & hoc facit qui super rationem & intellectum; panis autem & vinum assumuntur*: Ecce apertè dicit panem & vinum assumi, & paulo post; *& quemadmodum in Baptismate, quia est consuetudo hominibus aqua lavari, & oleo ungi; conjugavit oleo & aquæ gratiam Spiritus Sanctus, faciendo lavacrum Regenerationis*: Ita quia est consuetudo hominibus panem comedere, & aquam & vinum bibere, conjugavit eis Deus hic ipse divinitatem, & fecit ea corpus & sanguinem ejus, vel sui ipsius. Ecce apertè dicit Deitatem uniri pani & vino, quod non potest esse aut intelligi nisi per Assumptionem & Communicationem. Statim facit mentionem de alia opinione communi, quam ego similiter teneo: Confirmata est etiam ista opinio per Roman. Concil. tempore Nicol. Papæ, in quo interfuerunt
Centum

Centum tredecim Episcopi, scilicet in Confessione Berengarii, & reperitur de Consecratione dist. 2. cap. *Ego Berengarius*; cui Berengario data fuit scedula in manu, ut eam legeret, examinata per totum Concilium & approbata; nec est ullus qui eam audeat debere exponere, in quo aperit Substantiam panis manere: Berengarius quippe infamabatur de Herefi, quâ conabatur astruere panem & vinum quæ in Altari ponuntur per Consecrationem solummodo Sacramentum esse, & non verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, esse verò substantialiter non solum Sacramentum, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Ipse autem, ut insequitur, confessus est *panem & vinum quæ in Altari ponuntur post consecrationem, non solum verè Sacramentum, sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & substantialiter, non solum Sacramentum, sed in veritate manibus Sacerdotum tangi, & Fidelium dentibus atteri.* Si igitur Corpus Christi in veritate non potest manibus Sacerdotum frangi, & dentibus fidelium atteri in se ipso, cùm sit gloriosum, sed quòd hoc intelligatur in pane assumpto per
Com-

Communicationem Idiomatum ; unde & post consecrationem confitetur panem manere , sed non solùm Sacramentum esse , sed verum Corpus Christi , quod non videtur posse intelligi nisi per panis assumptionem , & Idiomatum Communicationem ; & Corpus Christi in veritate , & non solùm Sacramentum manibus Sacerdotis frangitur & fidelium manibus atteritur sensualiter per paneitatem , & manet integraliter secundùm humanitatem , sicut cùm homo moriebatur per assumptam humanitatem , & vivebat per divinitatem ; sicut igitur Christus verè moriebatur per Communicationem Idiomatum , per humanitatem assumptam , sic Corpus Christi pars manducatur & atteritur per Communicationem Idiomatum per assumptam paneitatem , mediante ipso. Ista igitur confessio Berengarii paneitatem remanere & assumi confirmat. Nec potest dici quòd terminatur principalis fractio , & attritio referatur ad species , quia dicit sensualiter , non solùm sacramentaliter , sed inter dentes atteri : Confirmari potest ista opinio per Magist. in 4. sentent. dist. 12. cap. 20. & 30. Ibi talis opinio probabiliter ponit substantiam panis manere in Sacramento Altaris , nec tamen reprobatur , sed omnino dicitur

dicatur esse probabilis, quæ opinio ad sui confirmationem inducit confessionem Berengarii. Confirmatur igitur per Dominos Hostiensem & qui super Corpus Juris Extr. de sum. Trin. & fid. Cathol. C. *firmiter credimus* & de Celebr. Missar. cap. *cum Marthæ*, notarunt ibi quantum oportet opiniones. De hoc quærunt autem, an ea vera sit quod Substantia panis manet in Sacramento Altaris, & dicunt esse probabilem & confirmatam per confessionem Berengarii; nec dicunt esse de fide, quòd substantia panis non maneat in Sacramento Altaris post consecrationem, nec etiam ego dico hoc esse de fide meâ.

Confirmatur etiam per Doctores modernos; quia Magister Guiedo de Cluvigny determinavit in quod libet. Corpus Christi esse in Altari per Assumptionem; & similiter panem esse Corpus Christi per Idiomatum Communicationem, & dixit quòd si esset Papa, quòd confirmaret eam. Qualiter autem ad hoc induxit Magistros Petrum de † Alumnâ, & Andream de Monte † Avernia Sancti Eligii, non bene convenimus. Ex iis apparet ista opinio esse probabilis, & non oportet quòd si alia opinio sit approbata, quod propter hoc ista sit reprobata.

Quinto videndum est; quòd ista opinio

H

evidentiùs

evidentiùs salvat veritatem hujus propositionis, *hoc est Corpus meum*, & quod in Altari sit Corpus Christi, quàm alia; quia artista bene capit, quod si Albedo trahitur ad esse subjecti, quod albedo in concreto accepta denominabit illud subjectum dicendo, Corpus est album, aut album est corpus; similiter benè concedet, quod si natura aliqua trahatur ad esse & suppositum alterius, quod communicabit sibi sua Idiomata; sed nunquam concederet quod si aliud convertatur in aliud, ita quod nihil ejus quod convertitur remaneat, nisi in termino conversionis, quod hoc quod convertitur sit illud in quod convertitur; sed magis diceret hoc non esse idem, sicut si aer convertatur in ignem, non dicet aerem esse ignem; propter quod si panis modo dicto assumatur, capiet magis & concedet hanc, *hoc est Corpus meum*, quàm si panis convertatur in ipsum: Ita magis propriè & minus per accidens salvat hîc esse Corpus Christi; quia hæc opinio ponit verum Corpus Christi esse in Sacramento; quia ibi est panis assumptus à Verbo mediante corpore, & sic pono ipsum esse in Sacramento solùm per accidens. Qui autem ponit ipsum esse essentialiter, quia panis convertitur in ipsum, ponit quod est
ibi

ibi accidentaliter, quia accidens convenientissimè esse dicitur, quia ibi est quantitas quæ fuit panis conversi: Nam panis conversus est ibi per accidens, scilicet per quantitatem quæ fuit ejus; Corpus autem Christi non est ibi, quia est ibi panis in ipsum conversus, qui solum est ibi per accidens, & per consequens ibi est Corpus solum accidentaliter, per accidens, imo ut videtur, magis, quia Corpus Christi est modo in quod panis est conversus, debet dici esse modo panis † quoniam, Corpus Christi esse † ubi fuit panis, scilicet in Sacramento. *leg. quam*
leg. est

Item tu ponis Corpus Christi esse ibi, per illud quod ibi non est, scilicet per panem conversum, imo qui nusquam est. Ego verò pono ipsum esse per id quod est ibi, scilicet per panem assumptum & tractum ad esse & suppositum verbi, mediante dicto Corpore Christi parte, & ideo illa opinio est mirabilior quàm ista. Et ideo licèt teneam panem converti in Corpus Christi, & accidentaliter in Sacramento manere in subiecto; & quod Corpus Christi est in Sacramento per conversionem panis in ipsum, dico tamen quod iste modus ponendi Corpus Christi in Sacramento non cadit sub fide meâ, nisi sit determinatus

per Ecclesiam aut per Concilia , quod tamen non vidi , nec etiam legi hoc , imo & vidi plurima Concilia quæ protestantur assumi.

Sexto videndum est ad rationes aliquas contra me inductas , imo inducuntur contra me dicta *de Consecratione dist. 3. C. Panis & Calix* , & 2. *cap. sequent. & cap. Panis in Altari* , quæ dicunt , quod post consecrationem est ibi Corpus Christi & quod panis convertitur in Corpus Christi , & aliqua , quod non manet ibi substantia panis : Ad quæ omnia dicendum est , quod si dicant ibi esse Corpus Christi , dico quod verum est per Assumptionem & Communicationem Idiomatum , ut dictum est : Ita dicendum ; Quod ibi non manet substantia panis post Consecrationem , dico sicut exponit glossa , vel saltem hanc expositionem non reprobatur ibidem de Consecratione *dist. 2. cap. Panis* , quod substantia panis fuit sola , sed modo post consecrationem non manet sola , quia ibi latet Corpus Christi : Cum autem dicant Capitula , quod panis mutatur aut transubstantiatur , aut convertitur in Corpus Christi , dicendum quod ibi panis verè mutatur ; quia ante consecrationem est panis creatus , post consecratioem verò est panis increatus : Panis enim non est Paneitas ,
sed

sed habens paneitatem, post consecrationem
verò habens paneitatem est suppositum
increatum : Panis etiam est transsubstan-
tius, vel conversus in Corpus Christi,
quia quod Aristoteles 5°. Metaph. ait de
Substantiâ, substantia maximè dicitur de
supposito; Suppositum autem panis non
manet, sed transit in suppositum Verbi, in
quantum panis trahitur ad esse & supposi-
tum Verbi. Vel dicendum ad hæc & ad
omnia Concilia, quòd sola Autoritas Ec-
clesiæ, vel Continentis Ecclesiam virtute,
ut est Papa, & Sacrorum Conciliorum obli-
gant ad tenendum, autoritas autem Scrip-
turæ cujus memini 9°. præcedente nequa-
quam, quia hoc bene facit Ecclesiæ auto-
ritas, ut dicens † per ipsam non possit de † *leg. post*
temeritate reprehendi : Ita dicit Augusti-
nus & habetur Decreto dist. 10, cap. Noli
Fratr, ubi loquens de summâ Ecclesiæ
autoritate, etiam dicit, hoc genus litterarum,
ab autore determinationis præstitum est;
non enim sic loqueretur, tanquam ex eis
testimonium probaretur, ut non sequi
eum liceat sicubi aliter sapuerit; quod
etiam patet, quia Sancti alii sunt sibi in-
vicem contrarii, & ideo non possunt sem-
per sequi; ad quod Anselm. in Ep. de Sa-
cramento Altaris, dicit quòd. panis sub-

stantiam . . . post Corporis consecrationem
 supereffe in Altari semper abhorrui pie-
 tas Christiana, nuperque damnavit in Be-
 rengario Turonensi ejusq; sequacibus; nam
 si admitteretur adhuc esse, jam Verbum
 non incarnatum tantum, sed etiam, si
 dici potest, impanatum diceretur, sicut ille
 dicebat; sic panis in Corpus Christi transi-
 ret, ut tamen panis esse non desineret,
 & dicendum quod Anselm loquitur con-
 tra quendam qui ponebat Suppositum pa-
 nis remanere in Altari, & sic ponebat ibi
 duas Corporeitates, sed etiam duo corpora
 seu supposita, quod si ita esset, Verbum
 diceretur Impanatum, id est, pane tectum,
 & similiter Corpus Christi; & non dice-
 retur Corpus Christi impanatum, id est
 panis factum, sicut si Humanitas maneret
 in proprio supposito in Christo diceretur
 Verbum Incarnatum, id est, Carne tectum
 aut velatum, & non diceretur Incarnatum,
 id est, caro factum. Ego dico panem ibi
 manere, non in proprio supposito, sed
 tractum ad esse & suppositum Verbi, me-
 diante carne aut corpore parte, ut dictum
 est: Propter quod, ut dictum est, potest
 dici Corpus pars Impanatum, id est, † Calix
 factum, & non pane tectum; sed ho-
 minem aut Christum non possumus di-
 cere

† panis

cere Impanatum, & ideo patet quod in confessione Berengarii damnatum est, panem manere in Sacramento Altaris post consecrationem in proprio supposito, & non in supposito Verbi : Sed magis confirmatur ut patet ex dictis.

Ad Tertium, per Generale Concilium Extra. de summâ Trinitat. & fide *firmiter credimus*, dicitur quod Corpus & Sanguis Christi in Sacramento Altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continetur; transsubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate Divinâ : Ergo per hoc Concilium est determinatum, quod panis transsubstantiatur in Corpus, & vinum in Sanguinem. Idem etiam habet Extra. de Celeb. Miss. *cum Marthæ* in principio, sed determinatum per Concilium cadit sub fide. Dico quod Concilium per omnia capitula determinata in ipso hoc facit quod dicens post ipsum non potest de Temeritate reprehendi, non tamen Concilium intendit ponere sub fide omnia contenta in Capitulis determinatis per ipsum, de quibus forte est panem transsubstantiari in Corpus Christi, cum sit alius modus possibilis Existendi Corpus Christi in Sacramento Altaris, ut dicit Hostiensis & Innocent. Vel dicendum quod si Concilium hoc intendat sub fide

ponere , quod sicut prius dictum est , panis transsubstantiatur in Corpus Christi , in quantum suppositum Panis transit in suppositum Christi , quod suppositum maximè propriè dicitur de substantia per Aristotelem 5. Metaph. ut dictum est , & in prædicamentis dicit , quòd prima substantia propriè & principaliter & maximè dicitur substantia , quæ prima substantia est suppositum.

Ad Quartum , cùm dicitur , non oportet quod si aliqua assumantur à Divino supposito , quod prædicentur de se invicem , nec quod communicent sibi Idiomata , nec etiam assumenti ; nam Christus inter duo assumpsit Corpus & Animam , & tamen non potuit dici quòd Anima est corpus , nec è contra ; nec quòd Christus est Corpus , aut Anima , nec è contra : Ergo nec oportet quòd sit Communicatio Idiomatum inter Corpus Christi & panem , quæ assumpta sunt à Divino Supposito. Dico quòd istud est verum de iis quæ sunt assumpta à supposito Verbi , non per se , sed in ordine ad tertium , quod est assumptum per se , & illo , & in illo , & propter illud , sicut sunt Anima & Corpus , quæ sunt assumpta in ordine ad totum cujus sunt partes , unde talia non communicant Idiomata , nec sibi

fibi invicem , nec assumenti : Item hoc est verum inter assumens & assumptum mediatè , & idè non dicitur Christus est panis , aut è contra : Item hoc est verum inter duo assumpta , quorum unum non assumitur mediante alio , ut sunt Corpus pars , & panis ; unde non dicitur homo est panis , nec è contrario , nec ista communicant sibi Idiomata ; sed istud non est verum inter duo assumpta propter se à Divino supposito , quorum unum assumitur mediante alio , ut sunt Corpus pars & panis , sicut est dictum , inter talia non est communicatio Idiomatum , sicut dictum est : Dicendum tamen quòd communicatio Idiomatum inter assumens & assumptum , vel inter assumpta ex parte Subjecti , & non ex parte Prædicati , unde bene sequitur , Christus est ubique , quia iste homo est ubique , sed non ex parte Prædicati ; verum non sequitur , Christus , vel iste Homo est ubique , ergo Christus est Homo : similiter in proposito , bene sequitur ex parte Subjecti ; panis est in Altari , ergo Corpus Christi Gloriosum est in Altari , quia panis est Corpus Christi Gloriosum per Communicationem Idiomatum , ut dictum est , sed non est Communicatio Idiomatum ex parte Prædicati. Hujus autem diver-

diversitatis ratio est, quia terminus in sub-
jecto stat pro supposito, in prædicato au-
tem stat pro formâ aut pro naturâ: Com-
municatio autem Idiomatum, est ratione
suppositi, & non ratione formæ aut na-
turæ.

Ad Quintum; si panis sic assumeretur, de-
beremus facere festum de Impanatione, si-
cut fecimus festum de Incarnatione, quod
falsum est. Dico quod imo fit festum de
Impanatione, sicut in die Cœnæ, & quo-
tiescunque hoc Mysterium celebratur, &
si dies Cœnæ esset tempore Paschali, pos-
set cantari, Corpus panis factum est Alle-
luja, sicut cantatur Verbum Caro factum
est Alleluja.

Ad Sextum; Corpus Christi corrumpere-
tur quotidie, submergeretur, combu-
reretur, & in ipso nutrireretur, quod est
absurdum: Dico quod verum est, si ista
fierent in Corpore Glorioso, sed quod ista
verificentur de Corpore Christi per panem
assumptum, mediante ipso per communi-
cationem Idiomatum, non est Inconveniens
nec absurdum; quia cum hoc stat, quod
Corpus Christi Gloriosum in se ipso, om-
nino maneat integrum & impassibile; si-
cut Christus per naturam Divinam erat
omnino impassibilis, sed per naturam hu-
manam

manam patiebatur & moriebatur.

Ad Septimum ; quòd Christus assumpsit nunquam dimisit, sed quotidie istum panem infinities dimitteret ; ergo ipsum nunquam assumit. Dico quod Christus nunquam dimisit quod immediatè assumpsit: Tamen quod mediatè assumpsit, ut famem, sitim, & partes materiæ quæ fluunt & refluunt, bene dimisit ; & ideò quia panem assumit mediatè, ipsum bene potest dimittere : Vel dicendum quod Christus quantum est ex parte sui, nunquam dimisit quod assumpsit ; dimisit tamen quantum est ex parte assumpti, quod est corruptibile ; tamen quia ejus Corpus fuisset corruptum & incineratum, nisi preventum fuisset per accelerationem . . . Ipsum dimisit non ex parte suâ, sed quia ejus Corpus fuisset corruptum : Sic in proposito panem assumptum dimitteret, quoniam corrumpitur.*

Ad Octavum ; Prius natura habet esse quàm uniri, ergo aliud prius habet esse quàm uniri, ergo aliud prius habet esse hic quàm uniri alicui ; hic ergo prius natura habet Corpus Christi esse in Altari, quàm uniri pani in Altari, non igitur quia Corpus Christi est unitum pani in Altari, ideo habet esse hîc ; sed magis quia

quia est hic in Altari ... Ideo unitum est, vel uniri potest in Altari, & dicendum ad primam propositionem, quòd aliqua sunt quibus competit esse per se, & suum esse communicent alteri, ut anima intellectiva, & de talibus verum est quòd prius habent esse quàm uniri alicui. Alia verò sunt quibus non competit esse per se, quia habent esse per uniri alteri; sicut forma materialis non habet esse, nisi quia est pars Compositi & unita materiæ, unde habet esse per suum uniri, sive suum uniri est suum esse, & in talibus non est verum quòd prius habent esse quàm uniri, imo universaliter prius est esse. Similiter ad Minorem dicendum, quod in his quibus competit per se esse alicubi, prius natura habent esse hîc, quàm uniri alicui hîc. In his verò quæ non habent esse alicubi per se non est verum, imo natura prius habent uniri alicui hîc, quàm esse hîc; quia scilicet non habent esse hîc, nisi quia uniuntur alicui hîc, imo suum esse hîc, est suum uniri alicui hîc, sicut est in proposito; Corpus Christi enim non habet esse in Sacramento, nisi quia unitur pani in Sacramento, & suum esse hîc, est suum uniri huic.

Ad Nonum; Corpus Christi, non potest esse

esse in Sacramento nisi per sui aut alterius mutationem, sed si substantia panis maneret, nec mutaretur : Dico quod Corpus Christi est in Sacramento per panis mutationem, quia panis mutatur quantum ad esse & quantum ad Suppositum, in quantum esse & suppositum panis trahitur ad esse & suppositum Verbi.

Ad Decimum; Si substantia panis ibi maneret adoraretur latriâ, quod est Idolatriæ: Dico quod si substantia panis maneret in Sacramento in proprio supposito, & sic ut in proprio supposito adoraretur adoratione Latriæ, esset Idolatria; & idcirco dico quod non adoraretur latriâ in proprio supposito, quia si adoratur latriâ, ut est in Divino Supposito, non est Idolatria; sicut patet de Humanitate in Christo: Et idcirco bene concluditur, quod ibi non manet substantia panis in proprio supposito, sed non concluditur quod non maneat in Divino supposito. Dato etiam quod maneret in proprio supposito, non tamen adoraretur latriâ, quia nullus intenderet adorare substantiam panis, vel panem, sed Corpus Christi: quod patet, quia per Innocentium, & Anselmum, ubi prius, si substantia panis convertatur in Corpus Christi per opinionem quæ reputatur

tatur probabilis, species panis est in aere circumstante, aut in aliquo alio subjecto; quod tamen non adoratur latriâ, aliter si illud subjectum, oporteret adorari latriâ, opinio non esset probabilis, dicens speciem panis esse in aere, aut in alio subjecto: Consimiliter in proposito.

Ad Undecimum; Si ibi remaneret substantia panis, quod est si assumatur, tunc sumptio Eucharistiæ solveret Jejunium, & sic nunquam liceret bis in die celebrare, cujus contrarium observat Ecclesia, ut habetur Extra. de Celebr. Missar, cap. *ex parte*: Dico quod siue maneat substantia panis in Sacramento, siue non, nihil differt quantum ad solutionem Jejunii. Si quis enim sumit species intentione alendi, dato quod ibi non sit substantia panis, solvetur Jejunium, & valde bene nutrent, sicut si Infidelis multas species consecratas fumeret: Eodem modo medicinæ aut cibi, si sumantur per modum medicinæ, non solvunt Jejunium; tecus autem est si sumantur per modum cibi: Medicinæ enim non computantur inter alimenta, & digestis de pan. lege. non esset & hoc dicitur primò in glossâ 7. q. 2. cap. *nihil*, & Extra. de Celebr. Missar. cap. *ex parte* in glossa: dicit tamen ibi glossa *quod tutius est*

est non celebrare post sumptionem medicinæ propter abominationem, sed si est tutius non celebrare, ergo licet. Ratio etiam quare non licet celebrare post Cibum, scilicet propter reverentiam Sacramenti, non ligat, nisi quia ita est statutum; sicut etiam ratio quare non licet celebrare in Calice Aneo, scilicet propter abominationem, non ligat; nisi quia ita est statutum: & si non esset statutum, liceret celebrare post Cibum, in Calice Aneo: propter statutum tamen ratio Cibi non est mutata, non est autem prohibitum celebrare post sumptionem Medicinæ aut Cibi per modum medicinæ: Unde Abbas Mathæus Sancti Dionysii de manè bene sumebat medicinam, & postea celebrabat, & similiter aliqui alii quos vidi. Similiter si quis sumat Cibum per modum signi, ut in die Cænæ, non prohibetur celebrare, ut dicitur 9. D. c. 1. & ego vidi Abbatem cum suis Monachis sic facientem. Prohibitum autem est celebrare post Cibum, & non post medicinam, quia medicina sumitur certâ horâ, scilicet in manè, nec ejus sumptio bene potest differri; sumptio autem Cibi bene potest differri sine periculo. Tamen dices quod ablutio digitorum de vino post sumptionem Eucharistiæ impedit puram

puram Celebrationem , quæ tamen non videtur sumi per modum Cibi , ut habetur in cap. dicto , *ex parte* : Dico quod liceret , nisi esset expresse prohibitum per illam decretalem *ex parte* : Sed quia est expresse prohibitum , idcirco non licet.

In præsentia Collegii Magistrorum in Theologia dictum est utrumque modum ponendi Corpus Christi esse in Altari , tenet pro opinione probabili , & approbat utrumque , per & per dicta Sanctorum : Dicit tamen quod nullus est determinatus per Ecclesiam , & idcirco nullus cadit sub fide ; & si aliter dixisset , minus bene dixisset , & qui aliter dicunt , minus bene dicunt , & qui determinatè assereret alterum præcisè cadere sub fide , incurreret Sententiam Canonis , vel Anathematis.

F I N I S .

Pag. 8. l. 19. pro *nostri* lege *nisi*.

